

Kide

Lapin
yliopiston
yhteisölehti
4 • 2013

Lapin hullu

SAAMEKSI

Koulu ja kieli

VIERAILEVA TAITEILIJJA

Jan Kenneth Weckman

TEEMA

Lappilaisia hurahtamisia

TEEMA Lapin hulluus

Onko Lapin hulluus hurahtamista Lappiin vai hurahtamista Lapissa? Kuinka suuruudenhullua meno pohjoisessa voikaan oikein olla? Hyppää kylmään kyytiin ja ota selvää!

POHJOISEN PUOLESTA

- 4 Jälkiä **MARKKU HEIKKILÄ** Arktinen maa
Sámegillii **RAUNA RAHKO-RAVANTTI**
Sápmelaččat, skuvla ja sámi pedagogihkka
– Saamelaiset, koulu ja saamelaispedagogiikka
- 5 Mie Tutkiva taiteilija Jaana Erkkilä
- 6 Aura Voiko muotoilu ehkäistä nuorten syrjäytymistä?
Luovat Hirviöt valtasivat LTT:n
- 7 Arktis Mikä ihmeen Arktis?
Kolumni **ROSA LIKSOM** Pelottavat laitokset
- 8 Kiehininen **OLLI TIURANIEMI**
Arviot Puhalluksia Färsaarilta ja Arktinen eetos

Pääkirjoitus **PÄLVI RANTALA**
9 **Hulluna Lapissa, Lapista, Lappiin**

10 Mustia pilviä
pohjoisen taivaalla

16 Lapinhulluuteni historia,
hoito ja ennuste

20 Hullu tasa-arvo

22 Tarina siitä miten arktisessa
kiristetään tuppivyötä

25 Kolumni **TAPIO NYKÄNEN**
Hihhulin hurmos

*Politiikassa mahdollisuuksia on sillä,
joka tekee epäolennaisesta olennaista.*

KITEYTYKSET

- 28 **Taide** Vieraileva taiteilija Jan Kenneth Weckman
– Valon rakentaja dystopioiden ja semiotiikan lumoissa
- 32 **Tutkimus** Kun luonto vaatii saataviaan

VAKIOT

- 26 Tuokio
- 35 Eskon puumerkki
PETRI KOIKKALAINEN Keskittykäämme vaihteeksi epäolennaiseen
- 36 Huhuu? *Selkeys on onnistuneen yliopistoviestinnän edellytys*
- 37 Kotisivu **Tanssin lumoissa**
- 38 Alumni **Valtionhallintoa paikallisesti**
- 39 Julkaisut
- 42 Väitökset
- 44 Lyhyet
- 50 Hiutaleita **TOIVO SALONEN** Heikkouden ja voiman takamaat

JOHAN-EERIK KUKKO **tekijä**

ARTTO LIITI

Johan-Eerik Kukko haastatteli tähän lehteen taiteilija Jan Kenneth Weckmania.

"Kuluvan vuoden aikana olen kohdannut ja haastatellut mielenkiintoisia taiteilijoita sekä eri alojen tutkijoita ja ammattilaisia. Juttua tehdessäni olen pyrkinyt sukeltamaan erilaisten ilmiöiden taakse. Weckmanin kanssa puhuimme taiteen merkityksestä yhteiskunnassa ja semiotiikasta tieteellisenä työkaluna.

On hienoa päästä kurkistamaan haastateltavan työhön, työtapoihin ja inspiraation lähteisiin. Haastatteluun valmistautuessa joudun haastamaan itseni ja ottamaan ennestään tuntemattomista käsitteistä selvää. Taustatyön merkitystä ei voi vähätellä. Kysymyksiä on hyvä olla takataskussa enemmän kuin on aikunut kysyä. Mielestäni mukavuusalueen ulkopuolelle kannattaa ja pitää uskaltaa mennä."

FREELANCER, KONGRESSISIHTTEERI, YTM
Arktinen keskus

TOIMITUS

Päätoimittaja

Olli Tiuraniemi
puh. 0400 695 418
etunimi.sukunimi@ulapland.fi

Teeman toimitussihteeri

Marjo Laukkanen
puh. 040 484 4296
etunimi.sukunimi@ulapland.fi

Toimittaja

Sari Väyrynen
puh. 040 571 1960
etunimi.sukunimi@ulapland.fi

Ulkoasu ja taitto

Irma Varrio
puh. 040 740 2237
etunimi.sukunimi@ulapland.fi

Valokuvat

Anna-Leena Muotka ja Arto Liiti sekä
Anna-Stiina Heiskanen, Marko Junntila,
Katri Konttinen, Pekka Mustonen, Tapio Nykänen,
Jari Peltomäki, Antti Sarja, Irma Varrio,
Arto Vitikka ja Marja Ylioinas

Avustajat

Laura Haapamäki, Markku Heikkilä, Rita Junes,
Irmeli Kari-Björkbacka, Petri Koikkalainen,
Katri Konttinen, Johan-Eerik Kukko,
Markus Liimatainen, Rosa Liksom, Elina Malinen,
Tapio Nykänen, Päivi Rantala, Lasse Rantanen,
Rauna Rahko-Ravantti, Anne Ruonala,
Toivo Salonen, Sanna Tarssanen,
Mikko Vehkaperä ja Terhi Vuojala-Magga

Lehti ottaa sitoumukset vastaan aineistoja
mutta pidättää oikeuden muokata niitä.

JULKAISIJA

Lapin yliopisto/Viestintä
PL 122, 96101 ROVANIEMI

ILMOITUSVARAUKSET

Tarja Helala
puh. 040 528 6083
etunimi.sukunimi@ulapland.fi
Mediakortti: www.ulapland.fi/kide

OSOITTEENMUUTOKSET

tiedotus@ulapland.fi

Seuraava Lapin yliopiston Kide
ilmestyy maaliskuussa 2014.

Painos: 4200 kpl
Painopaikka: Erweko Oy, Rovaniemi 2013

ISSN 0787-0965

Pohjoisen puolesta

Ajankohtaisia pohjoisia asioita, ilmiöitä ja ihmisiä.

ANNA-LEENA MUOTKA

jälkiä

Arktisen keskuksen tiedeviestinnän päällikön kynästä.

Arktinen maa

Äkkiä kaikki oli arktista. Ministerit kantoivat arktista huolta. Kansanedustajat mätkivät toisiaan arktisella strategialla. Tiedotusvälineet tekivät arktisia skuppeja. Arktiset kansalaisjärjestöaktivistit istuivat toisen arktisen maan arktisessa vankilassa. Presidentti puhui arktisia toiselle presidentille.

Kaikkialle haluttiin arktisia lausuntoja. Kuka tietää arktisista rautateistä? Kuka tietää arktisista kasveista? Kuka osaa kertoa arktisesta öljynporauksesta? Pelastaako arktinen osaaminen Turun telakan? Saavatko arktiset jäämurtajat mennä murtaamaan arktista jättä?

Näinkö siis Suomen arktisimman yliopiston ja sen kovin Arktisen keskuksen pitkäjänteinen lobbauustyö vihdoinkin kantoi hedelmää? Arktinen on tärkeä, katsokaa arktista, on kuulunut huuto pohjoisesta, ja kun suomalainen aikansa huutaa, niin toinen huutaa vastarannalta takaisin.

Vai kävikö niin, että ne veivät sitten senkin? Uudessa arktisessa strategiassa lukee, että koko Suomi on arktinen maa.

Tytär soitti Porvoosta. ”Täällä on ollut tosi hienot revontulet”, hän sanoi.

Markku Heikkilä

SÁMEGILLII

Lappi universitehta sápmelaš dutkit čáallet áigequovdilis sápmelašvuhtii guoski fáttaid birra. Lapin yliopiston saamelaiset tutkijat kirjoittavat ajankohtaisista saamelaisuuteen liittyvistä aiheista.

SÁPMELAČČAT, SKUVLA JA SÁMI PEDAGOGIHKKA

Mánggat máilmmi eamiálbmogat, maiddái sámit, leat gártan oahpallat ođđa giela ja kultuvrra skuvlii vuolggedettiin. Buresbirgejeaddji stáhtaid skuvlenpolitihkká lea fállan vejolašvuoda alla dási skuvlejupmái, muhto seammás dat lea doaibman beaktillis váldokultuvrii suddajeaddjin ja gáidadan sápmelaččaid kultuvras ja gielas. Vaikko áiggit leat rievdan, sámeielat ja sáme giela oahpahuš lea fidnemis, lea dábálaš ahte oarjemáilmmi skuvlakultuvra hálddaša skuvllaid doaibmanvugiid. Skuvla sisdoalut galggašedjege ovdánit dakkárin ahte oahpahuš guovddázis livččii sápmelaš máilmmigovva ja sápmelaš vuolggasadjii vuhttošii skuvla sisdoaluin ja árgga geavadagaid ollašuttimis.

Sámi pedagogihkka figgá vuhtiiváldit skuvlahistorjá, muhtumin lossesge, oktavuoda sápmelaččaid eallimii. Sámi pedagogihkka vuodđuda sápmelaš bajásgeassin árbái ja dan váimmusdahkkit leat sápmelaš oahppoplána ovddideapmi, sáme giela nannen, kultursensitiivalaččat ordnejuvvon oahpahuš ja skuvlabarggut main ovttasbargu lea guovddázis.

Rauna Rahko-Ravantti,
universitehta oahpaheaddji, pedagogalaš dieđagoddi

SAAMELAISET, KOULU JA SAAMELAISPEDAGOGIHKKA

Useat maailman alkuperäiskansat, myös saamelaiset, ovat joutuneet opettelemaan uuden kielen ja kulttuurin kouluun lähden myötä. Hyvinvointivaltioiden koulutuspolitiikka on tarjonnut mahdollisuuden korkeaan koulutukseen, mutta samaan aikaan se on toiminut tehokkaana valtakulttuuriin sulauttajana edistämällä saamelaisten vieraantumista kulttuuristaan ja kielestään. Vaikka ajat ovat muuttuneet, saamenkielistä ja saamen kielen opetusta on saatavilla, on tavallista, että länsimainen koulukulttuuri hallitsee koulujen toimintakulttuuria. Koulun tulisikin kehittyä sisällöllisesti siten, että opetuksen keskiössä olisi saamelainen maailmankuva ja saamelainen lähtökohta näkyisi koulun sisällöissä ja arjen käytännön toteutuksessa.

Saamelaispedagogiikka pyrkii huomioimaan kouluhistorian, monesti kipeänkin, yhteyden saamelaisten elämään. Saamelaispedagogiikka pohjautuu saamelaiseen kasvatustraditioon ja sen ydintekijöitä ovat saamelaisopetus suunnitelman kehittäminen, saamen kielen vahvistaminen, kulttuurisensitiiviset opetusjärjestelyt sekä yhteistyökeskeinen koulutyöskentely.

Rauna Rahko-Ravantti,
yliopisto-opettaja, kasvatustieteiden tiedekunta

JAANA ERKKILÄ

Tutkiva taiteilija

Taiteen tohtori Jaana Erkkilä toimii taiteellisena johtajana Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnassa. Käytännössä hän hoitaa määräaikaisena kuvataiteen professuuria. Työ pitää sisällään taiteen tekemistä, tutkimista, opetusta ja sen kehittämistä.

– Taidetta on tutkittu perinteisesti teoreettisista lähtökohdista käsin. Monet pitävät tätä lähestymistapaa ainoana oikeana ja objektiivisena. Tässä lähestymistavassa mietityttää, osaavatko taiteen ulkopuoliset tutkijat tehdä olennaisia kysymyksiä taiteesta. Itseäni kiinnostaa taiteen sisältä nouseva kysymyksenasettelu eli taideperustainen tutkimus, Erkkilä sanoo.

Erkkilän mukaan taiteen kieli sisältää informaatiota, jota perinteinen tieteen kieli ei tavoita. Sen vuoksi on tärkeää, että taidetta tutkitaan myös sen oman kielen lähtökohdista käsin.

– Yhteiskunta visualisoituu ja kuvalliset menetelmät kehittyvät myös tutkimuksessa. Kuvataiteen tutkimuksessa pitäisi hypätä rohkeasti nykyaikaan eikä pitää kynsin hampain kiinni perinteisistä menetelmistä, hän sanoo.

Erkkilän mukaan nykytaiteen kenttä ei muodostu enää perinteisistä maalauksista vaan erilaisista taideprojekteista, katselmuksista, biennaaleista ja yhteisötaiteesta. Taiteen materiaalina käytetään entistä enemmän myös ihmisiä. Tällöin taiteen lopputuloksena ei ole enää yksittäinen maalaus tai esine.

– Myös käden taitoihin perustuvaa kuvataiteen opetusta tulisi uudistaa kaikilla opintoasteilla, jotta se kykenisi vastaamaan nykytaiteen haasteisiin, Erkkilä linjaa.

Suurimmat esteet uudistukselle nousevat Erkkilän mukaan taidemaailman sisältä.

– Perinteisistä menetelmistä on vaikea luopua ja uusia menetelmiä on vaikea ottaa haltuun, joten olennaista tässä prosessi on, kenellä on valta määritellä, mihin suuntaan mennään, Erkkilä pohtii.

Erkkilän mukaan taiteiden tiedekunnan kuvataiteella olisi nyt hyvä tilaisuus profiloitua kuvataiteen opetuksen ja tutkimuksen eturintamaan Suomessa.

Jaana Erkkilä väitteli Aalto-yliopistossa vuonna 2012 kuvallisesta dialogista. Hän on taiteilija-tutkija, joka lähestyy kuvataiteen tutkimusta taiteen oman kielen kautta. Hän on opettanut kuvataidetta sekä Suomessa että ulkomailla.

Olli Tiuraniemi

Voiko muotoilu ehkäistä nuorten syrjäytymistä?

Unelmien maailma on Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnan kehittämishanke, jonka työryhmän muodostavat professori Satu Miettinen, professori Kristiina Hänninen, muotoilija Reetta Kerola, mediataiteilija Taina Kontio, tekstiilitaiteilija Tarja Wallius ja taiteen tohtori, tekstiilitaiteilija Inkeri Huhtamaa.

Työryhmä työskenteli kesäkuussa 2013 Namibiassa ja Etelä-Afrikassa san- ja namanuorten kanssa. Työpajoissa nuoret käyttivät taiteen, muotoilun ja draaman keinoja unelmien maailman ja sen palveluiden kuvaamiseen. Työpajoissa etsittiin nuorten syrjäytymistä ehkäiseviä sekä hyvinvointia ja terveyttä edistäviä ratkaisuja.

– Työpajat rohkaisivat nuoria tunnistamaan vaikutusmahdollisuuksiaan ja kannustivat heitä toimintaan palveluiden kehittämiseksi, Satu Miettinen sanoo.

Työpajoihin osallistuneet nuoret olivat työttömiä, ja heidän tilanteensa oli inhimillisen kehityksen kannalta vaikea. Ongelmina olivat työttömyys, päihteiden käyttö ja koulutuksen keskeytyminen.

– Taiteen työkalujen avulla nuoret kykenivät kehittämään uusia ratkaisuja elämänsä solmu-kohtiin. Tutkimuksen avulla nuorten ideoita kehitettiin yhdessä eteenpäin, Miettinen sanoo.

Unelmien maailma -hanke on valittu osaksi Maailman muotoilupääkaupunki Cape Town 2014 -ohjelmaa. Valitsijoiden mukaan kehittämishanke istuu sisältönsä puolesta hyvin maailman muotoilupääkaupungin esille nostamiin teemoihin.

Hanke jatkuu vuonna 2014 työpajojen tulosten esittelyllä Cape Town -muotoiluviikon yhteydessä. Näyttely tulee esille myös Rovaniemelle Arktikum-taloon huhtikuussa 2014.

Olli Tiuraniemi

LUOVAT

LTT:n KANSI: PIRITTA HUHTANEN

Hirviöt valtasivat LTT:n

Taiteiden tiedekunnan opiskelijat ovat julkaisseet uuden sarjakuvalehden.

LTT-lehden toisessa numerossa on 70 sivua, ja sitä on ollut tekemässä 12 tiedekunnan opiskelijaa. Tekijät tulevat melkein kaikista tiedekunnan pääaineista. Valtaosa tekijöistä on tehnyt sarjakuvia pitkään, mutta mukana on myös sellaisia, jotka kokeilevat sarjakuvan tekemistä ensimmäistä kertaa.

LTT on Lapin yliopiston taideopiskelijoiden perustama ja tuottama lehti, jonka ensimmäinen numero ilmestyi alkuvuodesta 2013. Lehti kokoa sarjakuvaharrastajia kaikilta taiteiden tiedekunnan aloilta ja toimii avoimena julkaisukanavana sarjakuvalliselle ilottelulle ja irrottelulle. Uusimman numeron teemana ovat hirviöt laidasta laitaan.

Antologian virallinen julkaisu tapahtui Kemian Sarjakuvapäivillä lokakuussa 2013. Tekijät vierailivat syksyllä myös Oulun sarjakuvafestivaaleilla.

Olli Tiuraniemi

MIKÄ IHMEEN ARKTIS?

Ota käteen kartta ja piirrä siihen arktinen alue. Onnistuuko? Ihan ensiksi pitää päättää, mitä määritelmää käyttää. Valinta on Suomen ja Lapin näkökulmasta ratkaiseva, koska pääsemme kunnolla mukaan luonnontieteellisesti rajattuun alueeseen lähinnä silloin, kun rajana käytetään pohjoista napapiiriä. Tällöin suurin osa Lapista kuuluu arktiseen alueeseen ja Rovaniemikin on mukavasti siinä rajalla, pirttina pohjoiseen.

Jos Arktis määritellään lämpötilan, metsärajan tai merijään mukaan, Lappi jää harmillisesti ulkopuolelle. Meillä on liian lämmintä, kuruissa kasvaa mäntyjä eikä Suomella ole ollut vuosikymmeniä omaa rantaviivaa Jäämerellä. Toisaalta jos Arktista rajataan kulttuurisesti tai poliittisesti, olemme taas menossa mukana.

Arktikum-tiedekeskuksen näytelykierros lähtee liikkeelle juuri arktisen alueen eri määritelmistä. Rajat piirtyvät kartalle nappia painamalla, ja niiden moninaisuus yllättää kerta toisensa jälkeen niin poliitikot kuin turistitkin.

Marjo Laukkanen

ARTO VITIKKA

Missä raja menee?

ROSA
LIKSOM

Pelottavat laitokset

Olin ateljeessani maalaamassa, kun radiosta alkoi tulla neljän uutiset. Oli työmarkkinasopua, sote-uudistusta, yritysjohtajien valtavia bonuksia samaan aikaan kun työntekijöiden palkkoja vaaditaan laskettaviksi ja niiden keskellä pieni uutinen vanhusten hoidosta. Uutisessa kerrottiin, että suurten ikäluokkien vanhuuden turva näyttää huteralta, koska rikkaat ja suuryritykset eivät maksa verojaan Suomeen. Siis valtion verotulot ovat ratkaisevasti pienentyneet. Sitten haastateltiin seitsemänkymppistä avioparia, jotka olivat muuttaneet Haagan omakotitalosta Jätkäsaareen yhdeksänteen kerrokseen. Nainen totesi, että halusivat ostaa parvekkeellisen asunnon mahdollisimman korkealta, että voivat hypätä alas ennen kuin heidät siirretään dementiaosastolle elävältä mätänemään. Kuuden uutisissa tämä osa haastattelusta oli leikattu pois.

Muistin Minnan ukkia, joka hyppäsi Hakaniemen sillalta alas, kun oli huomannut dementian ensioireet. Puolisolleen hän jätti kirjeen, jossa kertoi, ettei halua olla taakaksi tälle eikä yhteiskunnalle. Teemun äiti hyppäsi junan alle Vuosaaren metroasemalla sen jälkeen kun Teemu ja sosiaaliviranomaiset olivat yhdessä päättäneet, että hänet siirretään "palvelutaloon". Marjutan lääkäri-isä halvaantui ja joutui Laakson sairaalan terminaaliolosastolle. Maattuun siellä kaksi vuotta sänkyyn sidottuna, hän pyysi tytärtään, joka on myös lääkäri, antamaan hänelle kuolettavan piikin, koska hoitaja oli niin vähän, ettei hoidon taso kestänyt päivänvaloa.

Poliisituttavani kertoi, että vanhusten itsemurhat ovat Helsingissä joka-päiväinen ilmiö, mutta siitä puhuminen on tabu.

Miten meidän laitoksistamme on tullut niin pelottavia, että vanhus tappaa mieluummin itsensä kuin lähtee sellaiseen. Tässä herää väistämättä kysymys, olemmeko kaksituhatta luvulla yhteiskuntana ottamassa takaisin menneinä aikoina monille alkuperäiskansoille tyypillisen käytännön, jossa vanhus itse päättää kuolinpäivänsä. Kokiessaan olevansa taakaksi muulle porukalle, vanhus lähtee yönselässä muiden nukkuessa ja vaeltaa niin kauan kunnes kuolee. Joillakin arktisilla metsästäjä-keräilijäkansoilla tämä tapahtui suunnilleen niin, että kun muu porukka jatkoi matkaa, vanhus jäi istumaan pienen nuotion ääreen. Kun nuotio sammui, vanhus paleltui kuoliaaksi.

kiehinen

Päätoimittaja veistellee peräpohjojan murthela sytykkeitä akateemisele keskustelule.

Näyttää siltä, että painomusthela värijätyn puukuin aika alakaa olehman ohitte. Aikansahan net valasivat pärhetki. Sitte keksithin sähkö. Tievon tarve ihmisiltä ei ole kuitenkhan hävinny mihinkhän, sitä vain jaethan ja haethan nyt uusien sähkösten pitkospuuien kautta. Sisältöjä jaethan tulevaisuuesa entistä enemmän suohran yritysten ja yhteisöjen omien sivujen kautta. Käytännösä tämä merkittee sitä, että tieto pittää tarijoilla entistä ammattimaisemmin yleisön kiinnostuksen eikä niinkhän yhteisön ittekehun näkökulumasta.

Myös yliopiston on luotava vahava sähkönen ilime ja jalanjäläki, joka johtaa siosryhymät mejän kotipeshän. Erityisesti sosiaalisia viestintäkanavisa sisältöpöytien on oltava ammattimaisesti katettuja. Jokasela kanavala on oma luonthensa, ja sisältö on puettava aina erikshen kutaki kanavaa varten. Sosiaalista viestintäkanavaa ei voi jättää yksin, sielä on oltava läsnä: kommentoitava, ohojattava ja tykättävä.

Sisällön on oltava kansallisesti ja maailmanlaajusesti erottuvaa ja omaleimasta. Tieto lähtee jakhon vain, jos se herättää ylheistä mielenkiintoa. Arktisuus ja pohojisuus ovat nyt kuumia perunoita. Täsä keskustelusa on hyvä olla Lapin yliopiston henkilökunnanki mukana kukin omien kanaviensa kautta. Oman asiantuntijuutensa eshin nostaminen on nyt kaikkien etu. Netti on auki yötä päivää.

Jäykkyys ja kapulakielisyys eivät ole verkosa laatua. Verkosa kieli onki oma juttunsa. Verkko on paperia puhekielisempi: verkosa pittää osata keskustella ja jutella, vaikka se voi joskus vaikialta tuntuakki. Lisäksi kuvakieli valtaa verkosa allaa. Siihenki pittää panostaa, jos haluaa näkyä.

Sitäki mie olen ihimetelly ko tutkijoitten näkymistä julukisuuvesa on kattottu pahala. Heitä on kuttuttu "päivystäviksi" tutkijoiksi. Mitä pahaa siinä on, jos jakkaa ilosten veronmaksajien rahoila hankittua asiantuntijuutta myös muile. Vai onko niin, että yhteinen jakamisen kulttuuri on niin vierasta meile suomalaisile, että met emmä siihen vielä taivu.

Yhtä kaikki hyvä tarina kestännee myös viestintäkanavien murroksen. Se hakkee aina oikeat kanavat tullakshen juluki.

Olli Tiuraniemi

ARVIOT

kirja

TOIVO SALONEN

POHJOISTA FILOSOFOINTIA

Niilo Nikkonen

Arktinen eetos

Symposiontekstejä 2011

Lapin yliopistokustannus 2013

NIILU NIKKOSEN TOIMITTAMA *Arktinen eetos* sisältää symposiontekstejä luonnosta, pohjoisesta kulttuuriperinteestä, uskonnosta, taiteesta, humanisuudesta, pohjoisista tuntemuksista ja ihmisestä itsestään.

Arktinen eetos on ehyt kokonaisuus, jossa tekijät puhujina ja kirjoittajina jäsentävät selkeästi tuntemuksiaan todellisuudesta ja ihmisenä todellistumisesta. Tuloksena on rajoja murtavaa pohdintaa ja universaalisuutta tavoittelevaa filosofointia. Teoksen kuvat syventävät tekstiä ja avaavat ymmärrykselle reittejä paneutua itse asiaan. Nikkonen on onnistunut hyvin esteettisissä ratkaisuisaan.

Teoksessa kirjoittavat Timo Airaksinen, Heta Gylling, Kosti Joensuu, Kati Kanto, Voitto Kuosmanen, Mervi Kutuniva, Päivi Naskali, Juha Pentikäinen, Bengt Pohjanen, Toivo Salonen, Jyrki Siukonen ja Kari Väyrynen. Teoksen pohjana ovat kirjoittajien puheet Pohjoisen filosofiyhdistys AGON ry:n 10-vuotisjuhlasymposionissa.

levy

MIKKO VEHKAPERÄ

PUHALLUKSIA FÄRSAARILTA

Sunleif Rasmussen:

Motion/Emotion, Dacapo Records

Lapin kamariorkesterin puhallinkvintetti.

John Storgårds, johtaja

LAPIN KAMARIORKESTERIN PUHALLINKVINTETTI on levyttänyt albumillisen färsaarelaisen Sunleif Rasmussenin musiikkia. Suurin osa levyn kappaleista on maailman ensilevytyksiä.

Yhdeltä istumalta kuunneltuna äänite on tuhti paketti: sävellajittomuus ja nopeasti vaihtuvat tahtilajit eivät päästä kuulijaa helpolla. Kuitenkin jo toisella kuuntelukerralla alkaa teoksista löytää lempeitäkin sävyjä.

Kvintetin soitto on erittäin tarkkaa ja puhdasta. Sointivärejä muuntelemalla puhaltajat saavat erilaiset instrumenttinsa kuulostamaan jopa identtisiltä. Dramatiikkaa riittää ja soitosta voi hyvin aistia säveltäjän sielunmaisemaa tuulisilla saarilla.

Parhaiten kolahtivat nimiteos, monipuolinen *Motion/Emotion*, sekä sibeliaanisia pätkiäkin sisältänyt *Cantus Borealis*.

Hulluna

Lapissa, Lapista, Lappiin

// Ei ole pitkä matka. Ko mie päivän kävelen, illan kävelen ja yön kävelen, mie olen aamulla kotona”.

Tämä taisi olla ensimmäisiä Lappia koskevia kasukuja, jonka kuulin pohjoiseen muutettuani. Tai eihän se kasku ollut, se oli tositarina.

Se, mikä muualla tuntuisi kohtuuttomalta, on täällä varsin järkevää ja kohtuullista. Ja arkea. Matkat nyt vain ovat sellaisia kuin ovat. Julkisia on turha odottaa; tai saahan sitä odottaa, vaikka loppuikänsä. Eskelinen kyllä kulkee, kunhan ensin kävelee päivän sinne tienvarteen.

Toinen junantuomalle kerrottu juttu koski lappilaisia juomatapoja. Joku kollegan eteläinen karonkkavieras oli ihmetellyt kulttuurieroja: kun muualla valomerkin tullessa aletaan valmistautua lähtöön, täällä pilkusta varoitetaan sen verran ajoissa, että juhlijat ehtivät vielä hakea sen verran monta juomaa kuin saavat kerralla kannettua. Paikalliset katsoivat kummissaan: eikös tämä nyt ole ihan tavallista? Kun kerran on juhlimaan lähdetty, sitten myös juhliitaan!

Lapin luonto luo outoa taikaa. Outoapa hyvinkin, etenkin jos luontoon, sen määrään ja laatuun, ei ole tottunut. ”I like the nature here. There is just so much of it!”, totesi hienostunut brittirouva Ruotsin Lapissa. Aurattu ja valaistu latu on mukavalla tavalla puoliksi luontoa, puoliksi kulttuuria. Elämykseksi riittää pieni poikkeama hurjaan metsään, juuri siihen kohtaan mihin valokeila ei ihan ylety. Ja äkkiä takaisin. Tiedä mitä siellä metsässä piileskelee.

Lapin luontoon voi sanoa olevansa hulluna, eikä kukaan kummastele. Niinhän sitä kuuluu olla. Hulluna Lapin luonnosta onkin sitten toinen juttu. Eräs tuttu oli nuorena vastavalmistuneena lääkärinä ollut jonkin aikaa töissä Tornionlaaksossa. Häntä oli valistettu, että ei sitten kannata säikähtää, kun ladoista alkaa kevään korvalla löytyä päivänsä päättäneitä nuoria miehiä: se on täällä ihan normaalia. Kevät on täällä sellainen, että vähemmästäkin sekoaa. Etelässä asuessani en olisi ymmärtänyt, mistä tuttu puhui; nyt ymmärrän. Tuo valo, siinä on jotain omituisia. Sitä on liian paljon, se on liian raakaa ja kummallista. Pörröksi se tekee.

ARTO LUITI

Kevään hulluksi tekevän voiman on Mikael Niemi kirjoittanut unohtumattomalla tavalla *Populaarimusiikkia Vittulajänkältä* -teokseensa: se jäidenlähtö. Sitä muistellaan vielä senkin jälkeen, kun kaveri, jonka kanssa sitä katsoi, on jo kauan nukkunut nurmen alla. Sekosi sekini, ei jaksanut.

Miten tällaisessa ympäristössä voisi olla mitään kohtuullista?

Pitkät matkat, rankka juominen ja villi luonto. Siinäkö kaikki? Vieläkö näitä kliseitä pitää toistella, eikö muuta sanottavaa löydy? Onhan meillä yliopisto, tiede ja sivistys.

Ehkä tietty määrä yltiöpäisyyttä on juuri se, mikä tekee pohjoisesta pohjoisen. Täällä ei tarvitse olla pienesti ja näitisti, että olisi uskottava. Yliopistossa tekemisensä pitää tietysti perustella, kuten akateemisessa ympäristössä kuuluukin, mutta muotteihin tai kaavoihin ei tarvitse yrittää itseään pusertaa. Ei tarvitse aina olla ”lagom”, sopiva ja kohtuullinen. Voi heittäytyä, olla aidosti utelias, kiihtyä ja kiistellä. Voi olla pörrönä siihen, mitä tutkii, tai opettaa siksi, että rakastaa opettamista. ”Mulla on menossa kuheruskukausi tän aineistoni kanssa”, sanoi eräs opiskelija. Voiko kauniimmin enää olla?

Mustia pilviä poh

joisen taivaalla

Lapin tulevaisuuden toiveet on ladattu kolmeen suureen pelastajaan: matkailuun, kaivostoimintaan ja yleiseen arktiseen buumiin. "Riittääkö se?" kysyy professori Asko Suikkanen.

Kuusamon Rukalla on käynnissä kamppailu. Kova kamppailu, joka viitoittaa keskustelua ja päätöksiä myös muualla. Näin uskoo sosiologian professori Asko Suikkanen.

Suunnitteilla on kaivos, joka tulisi lähelle Rukan matkailukeskusta. Liian lähelle, sanovat matkailuyrittäjät. Poronhoitoalueelle, sanovat poromiehet.

– Kuusamossa kamppailua käydään elinkeinon välillä niihin liittyvistä erilaisista arvoista, Suikkanen kuvailee.

”Kuusamo elää puhtaasta luonnosta”, julistaa Pro Kuusamo -yhdistys. Se haluaa säilyttää Kuusamon luonto- ja matkailukuntana sekä edistää luontoon perustuvia elinkeinoja. Siihen maisemaan ei kaivos ongelmitta istu.

Suikkasen mukaan kaivoksia koskeva keskustelu on viime vuosina muuttunut. Perinteisesti uusien kaivosten perustamista on oikeutettu taloudellisella hyödyllä ja työllistämisaikutuksilla, onhan kyse kymmenistä ja sadoista miljoonista, jopa miljardeista euroista. Niinpä kaivoksesta odotettu taloudellinen hyöty on ohittanut aika nopeasti vaikkapa luonnonsuojelun ja poronhoidon näkökulmat. Mutta ei ohita enää, ei ainakaan ilman kamppailua.

Napapiirin Kongo

Suikkanen ei vastusta kaivosten rakentamista. Hän kuitenkin peräänkuuluttaa kestäväää kaivospolitiikkaa ja vastuullista kaivostoimintaa. Hän on myös huolissaan tavasta, jolla Lappiin suhtaudutaan. Ensin hakattiin metsää, sitten rakennettiin vesivoimaa ja nyt kaivoksia.

– Lappi on siirtomaa, syrjäseutu, jota voi surutta hyödyntää. Se on surullinen piirre Lapin historiassa, Suikkanen kuvailee.

Asko Suikkanen.

Kaivosten työllistämisaikutuksia tutkinut Suikkanen muistuttaa, että yksittäinen kaivos ei pelasta alueen työllisyystilannetta. Vaaditaan jatkojalostuksen kehittämistä, jotta syntyy enemmän työpaikkoja myös paikallisille. Suikkanen on eri yhteyksissä esittänyt yhä uudestaan saman kysymyksen.

– Miten on mahdollista, että kaivokset tuottavat niin vähän yhteisöille ja alueille, joille ne sijoitetaan?

Alkuvuodesta Suikkasta haastateltiin aiheesta Yleisradion Ulkolinjan televisiodokumentissa Napapiirin Kongo, joka ilmestyessään herätti vilkasta keskustelua. Ohjelman

Monipuolista tutkimusta kaivostoiminnasta

TUOREITA JULKAISUJA:

Kokko, Kai; Oksanen, Anniina; Hast, Sanna; Heikkinen, Hannu I.; Hentilä, Helka-Liisa; Jokinen, Mikko; Komu, Teresa; Kunnari, Marika; Lépy, Élise; Soudunsaari, Leena; Suikkanen, Asko & Suopajärvi, Leena (2013): *Hyvä kaivos pohjoisessa – Opaskirja ympäristösääntelyyn ja sosiaalista kestävyyttä tukeviin parhaisiin käytäntöihin*. Verkkojulkaisu.

Suopajärvi, Leena (2013): *Social impact assessment in mining projects in Northern Finland: Comparing practice to theory*. Environmental Impact Assessment Review, Vol. 42, sivut 25–30. Julkaistu myös verkossa.

KÄYNNISSÄ OLEVIA HANKKEITA:

DILACOMI (2011–2013)

Oikeustieteiden tiedekunta koordinoi tutkimusta kaivoksista, maankäytöstä ja paikallisyhteisöistä. Hankkeella on Tekesin EAKR-rahoitus.

SUMILCERE (2013–2014)

Oikeustieteiden tiedekunnan johtamassa kansainvälisessä hankkeessa tehdään vertailevaa tutkimusta kaivoshankkeita ohjaavasta ympäristösääntelystä ja edellytyksistä kaivosten sosiaaliselle toimiluvulle. Hanketta rahoittaa Kolarctic ENPI.

TIMEPROOF (2013–2014)

Arktisen keskuksen monitieteinen ja kansainvälinen ryhmä tutkii, miten yritykset voisivat hyödyntää entistä paremmin ympäristövaikutusten arviointimenettelyä Lapissa ja Luoteis-Venäjällä. Hanke on Tekesin rahoittama.

NEO-BEAR (2012–2013)

Arktisen keskuksen hankkeessa tutkitaan uusliberaalia hallintaa ja kestävää kehitystä Barentsin euroarktisella alueella paikallisyhteisöjen näkökulmasta. Hanketta rahoittaa Pohjoismaiden ministerineuvosto.

Karvalakkilähetystö etelään, mars!

Millainen on lappilainen kansankapina? Kerätään samanmielisten joukko, hypätään junaan ja lähdetään etelään kertomaan, mitä mieltä ollaan.

Kuuluisin lappilainen karvalakkilähetystö syntyi, kun vuosikymmenien turhautuminen purkautui vuonna 1979. Lapin sotien jälkeen Kemijoki padottiin, mikä lopetti lohien pyynnin ja vei monelta elinkeinon. Kun korvauksia ei kuulunut vuosikymmeniin, yli 40 miehen joukko lähti etelään valtamaan oikeusministeriötä – aika moni karvalakki päässä. Mielenilmauksen ja sitä seuranneiden pitkien neuvottelujen jälkeen joillekin Kemijokivarren asukkaille maksettiin viimein korvauksia. Kalaportaita tai lohta ei Kemijoella tosin ole vielä.

Sittemmin etelään on lähdetty mieltä osoittamaan, kun on esimerkiksi vastustettu Ounasjoen rakentamista tai haluttu säilyttää yöjunayhteys Kemijärvelle. Molemmissa tapauksissa tempauksella saatiin median huomio ja omaa asiaa eteenpäin.

Pohjoisessa tiedetään, että parhaiten huomiota saa siellä, missä asioista päätetään. Onneksi yöjuna kulkee vielä.

jälkeen Suikkanen on saanut hurjasti kaivostoimintaan liittyviä yhteydenottoja.

– Niitä tulee edelleen viikoittain.

Yhteyttä ottavat ihmettelevät ennen kaikkea kolmea asiaa: Miksi kaivokset eivät tuo kunnalle enempää tuottoja? Minkä takia malmin ja mineraalien löytäjillä on niin suuret oikeudet verrattuna maanomistajien ja -käyttäjien oikeuksiin? Miten voidaan arvioida, ettei ympäristörakentamisesta – kuten kaivoksesta tai tuulivoimalasta – ole suurta haittaa lähiasukkaille, vaikka asukkaat ovat asiasta ihan eri mieltä?

Surullisen kuuluisa vaara

Asko Suikkasen mukaan kuntien suhtautuminen kaivoksiin on muuttunut aiempaa kriittisemmäksi. Kunnissa on havahduttu siihen, että kaivoksen luvatut taloudelliset ja työllistämisaikutukset ovat jääneet selvästi luvattua pienemmiksi. Ja sitten on Talvivaara.

– Talvivaaralla on ollut iso merkitys. Jos se olisi ollut taloudellinen ja ympäristöllinen menestystarina, keskustelu olisi nyt ihan erilaista. Talvivaaran ympäristöongelmat ovat hillinneet kaivosbuumia ja uusien kaivosten avaamista.

Suikkasen mukaan valtiolla on ratkaiseva rooli siinä, miten kaivostoimintaa jatkossa linjataan. Hänen mukaansa yksittäiset kunnat eivät voi asettaa ehtoja globaaleille yhtiöille, vaan se on valtion tehtävä. Tällä hetkellä kuntien ainoa mahdollisuus on kaavoittaminen.

– Jos aluetta ei kaavoiteta kaivosalueeksi, sen kaivoskäyttöön saaminen on huomattavasti monimutkaisempaa.

Suomi on halunnut taata kaivosyhtiöille mahdollisimman hyvät olosuhteet, eikä niitä siksi rasiteta toimintaa rajoittavilla ehdoilla tai maksuilla. Suikkasen mukaan maaperän rikkaudet luovutetaan nyt globaaleille kaivosyhtiöille ihan liian halvalla, melkein ilmaiseksi. Peli kannattaisi viheltää poikki siksi aikaa, että kaivoksiin liittyvät lait saataisiin alueille suotuisiksi.

– Malmiot eivät häviä maaperästä mihinkään ja niiden hinta nousee koko ajan.

Kuinka suuruudenhulluja lopulta ovatkaan pohjoiseen kaavailut kaivoshankkeet?

– Ne ovat erittäin suuria hankkeita, ja niistä voi tulla suuruudenhulluja hankkeita kuntien ja yhtiöiden kannalta, jos niissä otetaan liian suuria ympäristö-, taloudellisia ja teknologisia riskejä.

Yhdestä asiasta Suikkanen on erityisen huolissaan.

– Kestääkö Lapin luonto? Kaivoshankkeet voivat olla suuruudenhulluja ympäristön sietokyvyn kannalta.

Arktinen kohtalonkysymys

Arktisista luonnonvaroista ja niiden hyödyntämisestä on puhuttu tänä syksynä poikkeuksellisen paljon. Syyskuussa Sini Saarela kipusi Greenpeacen mielenosoituksessa venäläiselle öljynporauslautalle Barentsinmerellä. Seurasi vangitseminen, oikeudenkäynti ja sarja paljastuksia, jotka johtivat Suomessa ministerin eroon.

Samaan aikaan Grönlannissa on tehty maan tulevaisuuden kannalta ratkaiseva päätös. Lokakuun lopussa Grönlannin parlamentti hyväksyi lain, johon loppui vuosikymmeniä kestänyt kieltö kaivaa saarella radioaktiivisia aineita, kuten uraania.

Maaillalla tehdyillä ratkaisuilla on vaikutusta myös meihin – ja toisinpäin. Suikkasen mukaan globaalit yhtiöt kilpailuttavat arktisia maita.

– Yhtiöt uhkaavat, että menemme muualle, jos huononnanne toiminnan olosuhteita. Siksi niitä otetaan vastaan ilman ehtoja.

Kaivospolitiikka on Lapin kannalta eräänlainen kohtalonkysymys. Se määrittää tulevaisuuden suunnan. Samalla kyse on valinnoista, Suikkanen muistuttaa. Eivätkä kaikki tekisi samaa valintaa. Esimerkiksi Grönlannissa äänestys oli tiukka: kaivauskiellon kumoamista kannattaneet voittivat yhdellä äänellä.

Päät pois pensaasta

Lapissa kaivoskysymys kytkeytyy koko maakunnan tilanteeseen. Suikkasen mukaan Lapissa on kohtuullisen hyvää pärjääviä alueita ja vaikeuksissa olevia alueita.

– Itä-Lappi on kriisialue, kun taas Tunturi-Lapin alueella on myönteisiä merkkejä. Lapin kuntien tilanne alkaa olla aika voimakkaasti eriytynyt.

Väestöpako Lapista on nyt pysähtynyt, mutta kuinka pitkäksi aikaa. Suikkanen on huolissaan siitä, kuinka riippuvaisia kriisikunnat ovat valtion tuesta. Hänen mukaansa Lapin yllä on mustia pilviä: väestöstä liian harva kuuluu työvoimaan ja työvoimaan kuuluvista liian monella ei ole töitä.

– Jos nykyinen kehitys jatkuu 10–15 vuotta, on tilanne Lapin tulevaisuuden kannalta vakava.

Samaan aikaan alueellisesti ja valtion tasolla tunnutaan uskovan, että Lappi selviytyy matkailun, kaivosten ja arktisen buumin varassa.

– Olen itse miettinyt, että riittääkö se.

Suikkasen mielestä pohjoisessa ei pidä luottaa liikaa suuriin pelastajiin – se on kuin pään painamista pensaaseen odottaen, että muut ratkaisevat ongelmat. Sen sijaan pitäisi toimia.

– Olennaista on Lapin ja lappilaisten yritysten oma aktiivisuus. Tulevaisuuden eteen tulee tehdä töitä.

Mutta miten? Suikkanen kertoo esimerkin. Kaivoksissa on paljon alihankintatoimintaa. Lapin yritykset ovat usein niin pieniä, etteivät voi kilpailla urakoista. Yritykset voisivat perustaa osuuskuntia, jotka pärjäisivät tarjouskilpailuissa muualta tulevien yhtiöiden kanssa.

Suikkasen mukaan myös valtion pitäisi miettiä radikaaleja ratkaisuja, jotta Lapin tulevaisuus olisi turvattu.

– Oma veropolitiikka Lappiin tai Lappi vapaakauppa-alueeksi, Suikkanen esittää. ●

Lasse Rantanen

LAPINHULLUUTENI

historia, hoito ja ennuste

Pohjoisessa on aikaa ajatella,
kuunnella oman verenkierron kohinaa
ja päästää luonto lähelle.
Lappi on minulle sielunhoitola
pahassa maailmassa,
mutta siitä on tullut
myös huolen aihe.

ANTTI SARJA

Usein turisti katsoo, muttei näe. Kysy, muttei kuuntele. Turisti käväisee ja lähtee. Matkakohteella ei ole niin väliä. Pohjoinen on monelle turistille loputon humpppakeskus. Pidäkkeettömän rellestämisen ja arjesta riuhtautumisen paikka. Tunturikeskuksen jytkeessä riekkimisen jälkeen ollaan käyty ”Lapissa”, ”lepuuttamassa hermoja”. Lappia on kyllä nähty – jos ei muuta, niin kaistale maisemaa tilataksini ikkunasta. Pohjoisen todellisuudesta tai paikallisista ihmisistä ei ole jäänyt käsitystä. Itsekin olen saanut ensikosketukseni Lappiin turistina. Tarjolla oli pseudosaamelaista lapinkasatetta, noitarummun paukutusta ja nunnuka nunnuka -huumoria.

Pohjoinen asettuu sieluun

Muistan vielä hyvin havaintoni vuosien takaa: askeleeni oli keventynyt, ripeä kävelyne oli muuttunut verkkaiseksi askeltamiseksi, mieleni ei ollut enää levoton. Yhdistin muutoksen heti muutaman päivän oleiluun Pyhätunturilla. Ruuhkattoman alkutalven rauha tarttui mieleeni.

Valitettavasti muutosta ei kestänyt kauaa. Etelään palattuani urbaani pulssi tahdisti elämän taas kiireeksi. Jotain jäi kuitenkin itämään. Kaipuusta oli tullut osa elämää. Aluksi kaipuu toi minut yhä uudestaan Pyhätunturille. Valitsin aina mahdollisimman rauhallisen ajankohdan, sillä en halunnut seurustella espoolaisten tekstiiliurheilijoiden kanssa.

Kerran nousin ikäiseni kemijärveläismiehen kanssa samalla tuolihiissillä tunturin laelle. Osuimme samaan hissiin toistamiseen. Siinä niitä näitä jutellessamme hän maalaili eteeni kuvaa rinnekeskusten ulkopuolisesta rauhasta. Hän kertoi, millaista on asua pohjoisessa, kalastella ja metsästä. Miltä tuntuu pakata reppuun kirves, eväät ja laittaa jalkaan eräasukset. Hän kuvaili, miten mahtavaa on hiihtää omat jäljet umpihankeen ja kun matkan teko uuvuttaa, tehdä tervaskannosta tulet ja paistaa tikkulihaa keskellä erämaata.

Nokipannukahvit ja uusin voimin eteenpäin. Edes laskeutuva hämärä ei pysäytä menoa, lumi kun valaisee myös yöllä. Viimeistään tuolloin sain tartunnan lapinhulluudesta.

Pohjoinen asettui lopullisesti sieluuni. Halusin nähdä, tietää ja kokea lisää.

Syntyi ajatus omasta kämpästä, josta varkain kasvoi toteuttamista vaativa unelma. Vaimo siunasi hankkeen. Päädyin lopulta Itä-Lappiin, Suomen harvaan asutuimpaan kuntaan. Vanhan Sompion läpi virtaavan joen rantaan alkoi kohota piilopirtti pelkkahirrestä, paikallisen poromiehen ammattitaidolla salpoma. Siitä oli tuleva tukikohta retkilleni eri puolille Lappia ja sielunhoitoni pääpaikka.

Lapin sydämessä

Samaan aikaan syntyi myös idea yhteisestä Lappi-kirjasta Hannu Tarmion, lapinkävijäveteraanin, kanssa. Hannulla oli huima viiden vuosikymmenen etumatka Lapin kokemisessa. Minulla tuli suuri tarve kuroa umpeen Hannun etumatkaa. Tarve kokea asioita paikan päällä – välittääkseni kuvissani aidosti kokemaani ilman välikäsiä. Tehtäväni oli kuvittaa piirroksin kirja, joka sisälsi moninaisia tarinoita, monilta vuosikymmeniltä, eri puolilta Lappia. Kun *Lapin sydän*-kirja lopulta valmistui, olin kompuroinut läpi lukemattomat rakkakivikot, kiipeillyt hikipäin tuntureita ja kuvannut kivet ja kelot piirrosteni malleiksi. Kymmenien Lapinreissujeni myötä olin samalla tutustunut moneen lappilaiseen. Monien kanssa ystävystyin ja aina koin olevani tervetullut minne meninkin.

En poikkea monellakaan tavalla aikaisemmista lapinhulluista. Kaipaen samaa rauhaa ja yhteyttä luontoon. Pohjoisessa on ollut aikaa ajatella, kuunnella oman verenkierron kohinaa ja päästää luonto lähelle. Tuttua on myös tarve irrottautua aika ajojen teknologiauskovaisten kotkokuksista, itse aiheutetusta kiireestä ja turhan touhottamisesta. Maailmasta, jossa

ihmisestä on tullut osanen järjestelmän kovalevyllä. Luolamiesajoilta periytyvät viettimme – ja jatkuva kilpailukykykytys – saavat meidät ahnehtimaan yhä liikaa tavaraa, rahaa ja työtä, vaikka sydän ja järki sanoisivat muuta. Ihmiset alkavat vieraantua niin itsestään, toisistaan kuin elämästä ylipäätään.

Hullu toive?

Samalla kun Lappi on minulle sielunhoitola pahassa maailmassa, on siitä tullut myös huolen aihe. Tuntuu nimittäin siltä, että pohjoisesta ollaan muokkaamassa ahneen uuskolonialismin temmelyskenttä. Kaivoslakimme antaa ulkomaisille toimijoille täyden vapauden omia maaperän kalleuksia, kiikuttaa malmi ja sen tuotto veroparatiiseihin ja jättää saastainen kaivosalueen paikkakuntalaisten taakaksi. Kaikki täysin laillisesti, valtiovaltamme siunauksella.

Lappilaisten saama hyöty jää hävyttömän pieneksi. Lapin luonto ei tule kestämaan vuotavia ”talvivaaroja” keskellä aapasoita. Niiden synnyttämät haavat maapäiden kamaraan olisivat kuin myrkkujen täyttämiä arpia, jotka pahimmillaan saattavat koko kehon. Poroelolta loppuisi ravinto, kalat katoaisivat joista ja muiden elinkeinojen harjoittamiselta menisi pohja vähintään vuosikymmeniksi. Lappilaisten on saatava toimeentulonsa entiseen malliin omilta mailtaan. Siihen heillä on jakamatun oikeus. Pohjoisella on hieno tasapainoisen rinnakkainelton historia luontoäidin kanssa: otetaan se, mikä tarvitaan, silloin kun tarvitaan ja kohtuus muistaen.

Tästä elämäntavasta olisi malliksi koko ihmiskunnalle. Se voisi olla lääke maailmalle, joka nyt tuntuu rimpuilevan kohtuuttomuuden pauloissa, tyhmyyttään itseään jalkaan ampuen.

Tätä nöyrästi toivoen. Parantumaton lapinhullu. ●

Kirjoittaja on kuvittaja ja graafinen suunnittelija.

LAPIN VAHVA BRÄNDI

Alueiden brändäyksestä väitelleen Teemu Moilasen mukaan alueen brändi on olemassa silloin, kun tarpeeksi monella henkilöllä on alueesta yhtenäinen mielikuva. Tämä mielikuva syntyy kaikista niistä kontakteista, joita yksittäisellä henkilöllä on alueen tai sen asukkaiden kanssa. Mitä enemmän näitä kohtaamisia on ja mitä yhdenmukaisempaa viestiä ne välittävät, sitä vahvempi mielikuva ja brändi syntyy.

Brändityössä on kysymys tietoisesta vaikuttamisesta tähän mielikuvaan. Keinoja ovat esimerkiksi ammattimainen media- ja viestintätyö, jolla pyritään vaikuttamaan median välityksellä syntyvään mielikuvaan, sekä erilaiset markkinointikampanjat. Markkinointi- ja viestintätöön lisäksi brändiin vaikuttavat erilaiset paikalliset tekemiset ja toimenpiteet, joista osa on parhaimmillaan paikallisia ja osa jopa maailmanlaajuisia huomiota saavia. Näihin bränditekoihin lukeutuu myös meistä jokaisen tapa tuoda omaa kotiseutua esille. Vahvalla brändillä alue erottuu edukseen kilpailussa huomiosta, matkailijoista, asukkaista ja investoinneista. Tässä kisassa erikoiset ja ainutlaatuiset ovat vahvoilla.

Lapilla on vahva brändi – se on selvää. Suomessa missä tahansa saa aikaan positiivisen keskustelun kertomalla olevansa Lapista. Pohjos-Karjala, Pori tai Helsinki ei saa samanlaista vastakaikua.

Lapissa on outoa taikaa, jota ei voi sanoin kuvata, se pitää kokea. Lähes kaikilla suomalaisilla on tästä jokin omakohtainen kokemus. On paljon lapinhulluja, tuohon outoon taikaan hurautaneita, täällä käyneitä ja tänne jääneitä.

Matkailun saralla vahvaa ja tavoitteellista imagotyötä on tehty jo vuosikymmeniä. Lappi tunnetaankin ennen muuta matkailumaisemana ja virkistyskohteena. Maakunnan yrittämisen, asumisen ja infrastruktuurin mukanaan tuomia mahdollisuuksia ei ruuhka-Suomessa kuitenkaan juuri tunneta, muusta maailmasta puhumattakaan. Arktisilla alueilla tapahtuu lähivuosina paljon ja myös Lapissa avautuu uusia mahdollisuuksia kasvuun ja hyvinvointiin. Kysymys kuuluu, kuinka me tulevaisuudessa laajennamme Lappi-brändin myös muille toimialoille.

Sanna Tarssanen
Toimitusjohtaja, Lapin elämysteollisuuden osaamiskeskus LEO

teksti IRMELI KARI-BJÖRKBACKA

kuvitus LAURA HAAPAMÄKI

HULLU TASA-ARVO

Lapissa naiset käyvät työssä, ovat koulutettuja, terveitä ja elävät pidempään kuin miehet. Miehet kokevat enemmän työttömyyttä, ovat alhaisemmin koulutettuja tai kouluttamattomia, jäävät useammin sairauseläkkeelle, syrjäytyvät ja kuolevat nuorempina kuin naiset. Ei ihme, että Lapin naisesta vallitsee vahvan selviytyjän mielikuva ja Lappi näyttää tasa-arvoisena maakuntana. Silti myös Lapissa naiset ansaitsevat miehiä vähemmän.

Lapissa sukupuolten työssäkäynti noudattaa perinteisiä jakoja. Naiset käyvät usein terveydenhuollon ja sosiaalipalveluiden töissä, miehet rakennus- ja teollisuustöissä. Rakentaminen ja teollisuus ovat suhdanne- ja rakennemuutosherkkiä aloja, kun taas terveydenhuolto- ja sosiaalipalvelut ovat usein lakisääteisiä kunta-sektorin alaisuuteen kuuluvia aloja, joilla vallitsee työvoimapula. Suhdanne- ja rakennemuutosherkillä aloilla miehet kohtaavat toistuvasti yt-neuvotteluita, lomautuksia, irtisanomisia ja työhallinnon järjestämää uudelleen kouluttautumista, mikä tekee miesten työssäkäynnistä epävarmaa mutta samanaikaisesti myös näkyvää. Uutisointi kertoo toistuvasti teollisuuden ja rakentamisen suhdanteiden heikkenemisestä ja tuottaa huolta miesten töiden loppumisesta.

Muuttumattomat paikat

Vuoden vaihteessa päättyvässä Lapin Letka -projektissa (2008–2013) on yliopiston tehtävänä ollut tutkia niitä tekijöitä, jotka pitävät sukupuolten paikat muuttumattomina. Hankkeessa julkaistuissa tutkimuksissa keskiöön nousevat sukupuolten tekemiseen liittyvät toistot, jotka pitävät sukupuolten paikat ja työt muuttumattomina.

Toistot ilmenevät konkreettisina tekoina esimerkiksi alueellisissa käytännöissä. Maakuntien suunnittelua ja kehittämistä ohjaavat erilaiset asiakirjat, joissa tulee nimetä alueen kehittämisen kannalta kes-

keiset toimialat, joita valtion rahoituksella voidaan tukea. Lapissa alueen kehityksen ”kärjiksi” nimitetään vuodesta toiseen teollisuus, rakentaminen ja matkailu. Näistä teollisuus ja rakentaminen ovat miesten aloja. Matkailualan sukupuolijakaumaa on vaikea arvioida, mutta joidenkin alaa käsittelevien tilastojen mukaan sen voisi tulkita edustavan tasa-alaa. Kun teot, valinnat ja päätökset toistuvasti suosivat yhden sukupuolen töitä, on kysymyksessä eriarvoisuutta tuottava teko.

Tasa-arvon edistäminen sisältää ristiriitaisuuksia. Yhtäältä valtio ja EU tukevat hankkeita, joilla puretaan vallitsevaa naisten ja miesten välistä työnjakoa. Toisaalta muut valtion tukirakenteet toistoinen ylläpitävät jakoa naisten ja miesten töihin. Tilanteet kärjistyvät Lapissa elinkeinorakenteen kapea-alaisuuden ja sukupuolten työssäkäynnin kahtiajakautumisen vuoksi. Työllisyyteen ja alueen kehittämiseen liittyvät tukirakenteet toistavat käytäntöjä, jotka pitävät miesten työt yhtäältä arvostettuina, näkyvinä ja hyvin palkattuina, mutta toisaalta jättävät lappilaisen miehen sairastamaan kouluttamattomana ja tekemään töitä tuetuilla, suhdanneherkillä aloilla. ●

www.lapinletka.fi

Kirjoittaja on projektitutkija yhteiskuntatieteiden tiedekunnassa.

Mies oli varttunut koparoiden keskellä. Poro oli ollut kaikki: kulkuneuvo, joka vei koulun asuntolaan, herkkuruoka verimakkaroineen, pehmeä talja johon painaa pää ja lämpimät karvakengät, jotka pauloittaa jalkaan talvipakkasilla ja hiippailla hiljaa rossipohjalattialla, niin ettei kukaan kuule.

Mies oli metsään päin. Miehen mennessä maalikytille äiti saattoi huolestua, jos reissussa meni useampi päivä. Mutta metsä oli koti, jossa aikaa kului, ja äitikään ei ollut samalla tavalla huolissaan. Metsä ja porot kasvattivat miehen.

Tuli päivä, jolloin mies tapasi etelän tytön. Mies halusi opettaa naisen metsän kotiin. Ensimmäisinä vuosina nainen opetteli kulkemaan poroissa ja tekemään metsän töitä. Nainen oppi sen, miten lumi nostattaa ja jalka ei up-

poa sevän läpi. Hän pikkuhiljaa tunnisti eri eläinten jälkiä vastasataneessa lumessa ja vuotti niitä. Nainen oppi istumaan kolmitakkareessa ja sitomaan taakat. Hän sai katella sulia joenrantoja, kun mies viimeisten jäiden aikaan kuljetti naista joella, tai keikkua mönkijän kyydissä läpi pounikoiden ja kaulamättäiden. Kevät saapui aina yhdessä hetkessä, kun aamulla oli vielä lumi maassa, niin alkullista ojat ja jänkät pursusivat, mies vei naisen takaisin taloon lumien ja vesien päällä. Nainen oppi luottamaan miehen taitoihin.

Vuosia mies ja nainen laavustelivat vasotusaidalla. Ratkoivat porot aitaan aina kun lumet alkoivat loppua. He seurasivat herkkää vasomista, hiljaiset vaamit toivat vasansa jo toisena päivänä naisen luo ruokintapaikalle. Nuori vaami, vuongeli, oli hylännyt vastasyntyneen vasansa, ja

Poronhoito on elinkeino, jota voi verrata moderniin pörssitalouteen: on nousun vuosia, mutta myös hurjia laskun vuosia. Erona on se, että poronhoito on vuosisatoja vanha elinkeino, joka perustuu vahvaan sukuyhteyteen. Poronhoitovuonna 2013–2014 poronhoidosta saatava tuotto metsäpaliskunnissa näyttää tippuvan pohjalukemiin. On paljon talouksia, joilla ei ole ollut juuri nimeksikään mitään myytävää, petojen aiheuttama hävikki on noussut sen verran suureksi – monen perheen kulut katetaankin nyt puolison palkkatuloilla. Mikä on se hulluus, joka pitää ihmisen kiinni tässä elinkeinossa, vaikka tulotaso tippuisi lähelle nollaa? Lappi on tarinoiden maa, ja tarinan kerronnalla voi monesti ilmasta asioita syvemmin kuin mitä tieteellisellä kirjoittamisella tuodaan esille.

nainen sai sen hoidettavakseen seuraavana päivänä. Hän yritti syöttää sitä, mutta jo aamulla pikkuvasa oli menehtynyt – vuoden päästä sama nuori vaami jo osasi hoitaa vasansa. Nainen saattoi kävellä loppupuolta toiselle, ja perässä kuului vain hiljainen koparoiden napse, kun porot kupisivat lupolta toiselle. Hän oppi tuntemaan poroja, antoi niille nimiä ja painoi mieleensä tuntomerkkejä erityisistä poroista, jotta seuraavana vuonna saattoi seurata samoja tuntoporoja.

Eräänä keväänä karhu tuli aitaan, se oli tehnyt kahdesta raavaasta vaamista haaskat aidan sisälle. Pikkuvasoista oli jäänyt jäljelle vain karvatupsuja. Mies lähti aitaan kiertämään ja löysi yhden tassunjäljen jänkältä, hienosti oli karhu häivyttänyt jälkensä. Nainen jäi yksin laavulle, jossa tuore haaska oli lähietäisyydellä. Hän teki isot tulet, otti kirveen ja oli valppaana. Mies tuli takaisin ja totesi: ”Tuli oli hyvä, mutta kirveen karhu olisi napannut sinulta, ennen kuin olisit mitään ehtinyt tehdä.” Sudentunnin aikaa nainen ja mies vetivät haaskat aidan ulkopuolella olevaan jänkään. Seuraavana yönä karhu tuli haaskalle, ja nainen näki ison uroksen. Koskaan sen jälkeen hän ei enää pelännyt karhua. Eräseuran miehet koirineen tulivat aidalle poikkeusluvan kanssa, mutta viisas karhu oli jo ajoissa

kuullut ja haistanut koirat, ja se ehti muualle.

Syystalvet olivat sekä raskaita että antoisia. Mies meni metsään joka päivä kokoamaan poroja, tuli taloon väsyneenä ja märkänä ja yöt korjasi vihoittelevaa moottorikelkkaansa. Mies sai porotilit, ne eivät olleet kummoisia, mutta elämä kantoi. Piti osata ottaa elanto monesta niukasta purosta, loppukesän marjat poimittiin, syyskalat pyydettiin, leivät leivottiin puolukkapuuron lisukkeeksi ja korjaustyöt tehtiin omin voimin ja taidoin – mitään ei haaskattu. Talo lämmitettiin metsän puilla. Työ antoi palkinnon, se oli ensimmäinen keitetty kieli ja sydän, siten maukas selkäkeitto ja muutaman päivän päästä nautittiin jo savulihaa puolukan kera. Nämä herkkupäivät olivat jokavuotista työnjuhlaa, tuoretta lihaa oli odotettu jo kuukausia. Metsä tarjosi elämän suuria asioita, nainen ei enää osannut muuta kaivata.

Lapset ovat metsään päin. Poro on kaikki: ajoporo, joka antaa lisäleivän tunturin turistikeskuksessa, herkkuruoka verimakkaroineen, pehmeä talja, jolla istua pilkkireissulla, omatekemät lämpimät karvakengät, jotka pauloittaa jalkaan talvipakkasilla ja hiippailla hiljaa rossilattialla.

Tuli päivä, jolloin lapsi tapasi etelän ihmisen. Hän sanoi: ”Tule, niin opetan sinut metsän kotiin.” ●

ARTTO UUTI

Hihhulin hurmos

Lestadiolaisuus ja erityisesti liikkeen valtahaara vanhoillislestadiolaisuus ovat saaneet viime vuosina osansa negatiivisesta julkisuudesta. Palstoilla on puitu muun muassa liikkeessä ilmennyt lasten hyväksikäyttötapausten peittelyä sekä pahamaineisia hoitokokouksia. Jopa vanhoillislestadiolaisten keskusjärjestön SRK:n johtomiehet ovat myöntäneet – historiallisen suoraan – tehneensä virheitä ongelmien käsittelyssä.

Ei lestadiolaisuus toki ensimmäistä kertaa ole kriitikoiden hampaissa. Lars Levi Laestadiusen ankarasta parannussuunnasta siinnyt liike on ollut läpi elinkaarensa Pohjolan kohuyhteisö, jota ovat ravistelleet sekä sisäiset riidat että ulkopuolisten paheksunta ja pilkka. Lestadiolaiset ovat rajanneet kuolemanjälkeisen pelastuksen oman oikeuskoisten yhteisönsä sisälle. Ulkopuoliset ja liikkeestä eronneet eivät ole pitäneet siitä, että heidät on tuomittu helvetin tulin – vaikka tuomio olisi langetettukin vain rivien välissä. Kirkolle opillinen omaehtoisuus on ollut myös auktoriteettiongelma.

Ihmettelyä ja paheksuntaa on aiheuttanut myös lestadiolaisten tapa kokea ja ilmaista uskonnollisia tunteita ruumiillisesti. Erityisesti alkuperäyksen aikaan mutta myös myöhemmin liikkeessä ilmeni niin sanottuja liikutuksia, joissa tavallisesti iäkkäämmät naiset heiluttelivat itseään ja ääntelivät käsittämättömiä. Liikutuksissa olleiden ”hih huh” -huudoista juontuu lestadiolaisuuden hellimänimi hihhulilaisuus.

On hyvä huomata, että liikutukset eivät ole vain tiettyyn aikaan ja valittuihin ihmisiin liittyvä poikkeusilmiö. Lestadiolaisuuden juuret ovat saksalaisessa pietismissä, josta Laestadius ammensi ruotsalaisen lukijaliikkeen kautta runsaasti vaikutteita. Pietismi oli ”elämän uskonpuhdistus”, jonka isät halusivat palauttaa vahvan

uskonnollisen kokemuksen kuivakkaaseen ja paperinmaaiseen aristoteeliseen kouluteologiaan. Taustalla oli keskiaikainen mystiikka ja unio mystican, Jumalan ja sielun kosketuksen oppi.

Lestadiolainen tunnekokemus on eskaloitunut myös varsinaiseksi hurmukseksi. Näin kävi vuonna 1852 Koutokeinossa, jossa Aslak Hætтан johtama siida nousi viranomaisten ja uudisasukkaiden sortoa vastaan. Koutokeinon ”pyhät” katsoivat olevansa profeettoja ja Kristuksia, joiden velvollisuus oli juuria synty maailmasta. 1930-luvulla vaikutti Tornionjokilaaksossa saarnaaja Toivo Korpelan mukaan nimetty korpelalaisuus. Korpelalaisten seurat tapasivat päätyttyä orgioihin, joiden seurauksena syntyi myöhemmin myös lapsia. Vanhoillislestadiolaisten 1970-luvun hoitokokouksissa ei kohottu hurmukseen, mutta niissä mylläsivät toisenlaiset vahvat tunteet. Nyt lestadiolainen mielenmaisema värjäytyi mustaksi synnistä, joka piti puhdistettaman koko yhteisöstä ankarin toimin ja saarnoin.

Nykylestadiolaisuudessa sielu koskettaa Jumalaa kevyemmin. Hurmos on kaventunut maltilliseksi verimystiikaksi, joka elää tavassa julistaa syntejä anteeksi ”Jeesuksen nimessä ja veressä”. Liikutukset ovat rauhoittuneet hillityksi käsien nostamiseksi merkinä anteeksiannon tarpeesta. Uskon ja armon voimakkaan tuntemisen merkitys on kuitenkin lestadiolaisuudessa yhä läsnä. Se on uskonnollisen elämän polttoaine, joka saa ihmiset ajattelemaan ja toimimaan sekä hyvässä että pahassa ja selittää osaltaan sitä, miksi liikkeessä ei ole osattu aina kohdata arvostelua. Paha ei tietenkään muutu hyväksi uskonnollisen tunteen seurauksena. Tunteen merkityksen näkeminen voi kuitenkin auttaa ulkopuolista ymmärtämään oudolta ja omaehtoiselta näyttävää maailmaa.

Tuokio

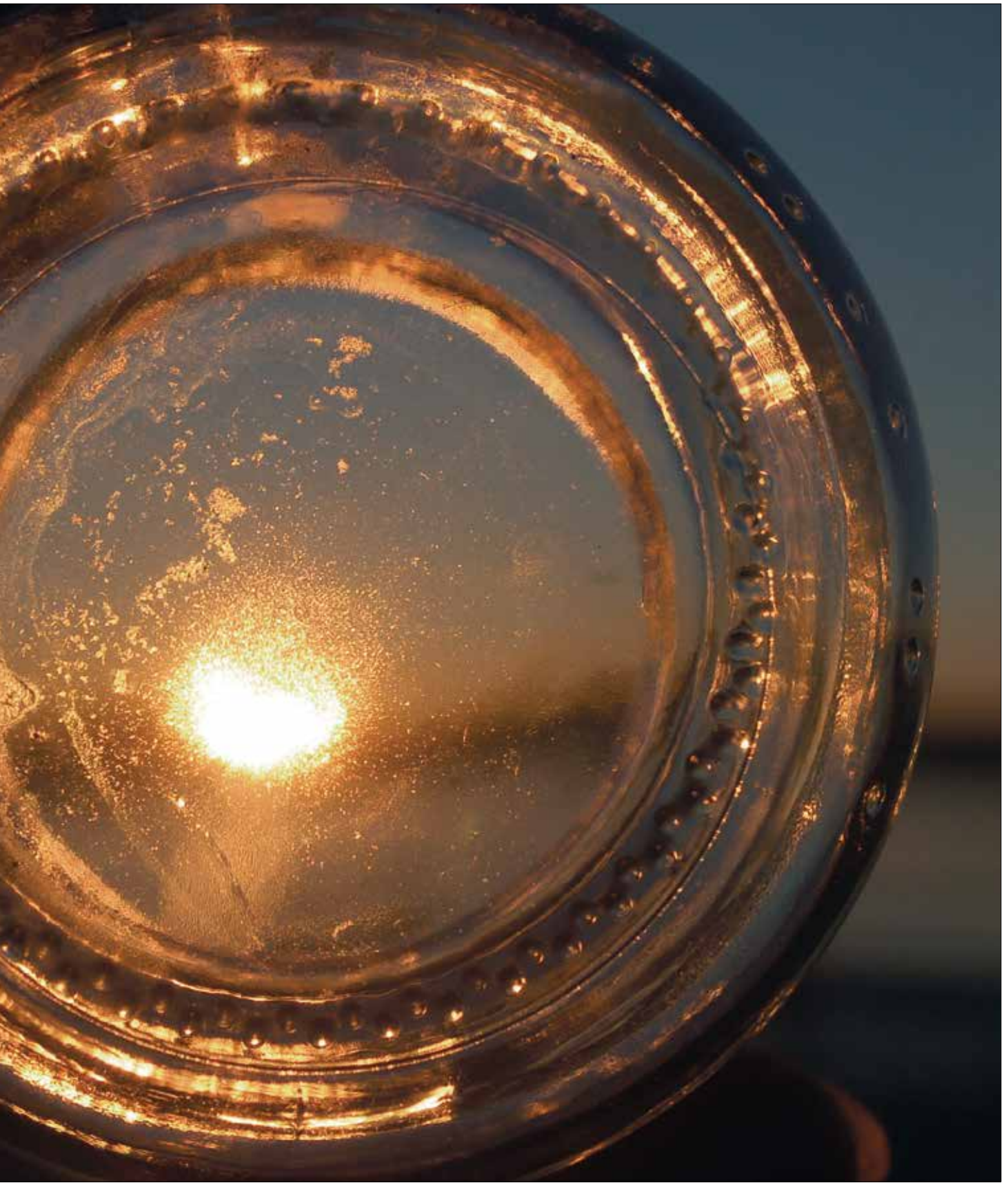
*Halusin vangita
laskevan talviauringon
talteen, jotta
pimeyden tullen
voin raottaa purkin
kantta ja nauttia valosta.
Valo ja sen muutokset
ilmentävät minulle
Lapin hulluutta
– hullaantumista Lappiin.*

Kuva ja teksti:

Katri Konttinen

Opiskelija, soveltavan kuvataiteen maisteriohjelma,
Lapin yliopisto

VALON rakentaja

dystopioiden ja semiotiikan lumoissa

Teksti **JOHAN-EERIK KUKKO**

Henkilökuva **MARJA YLIOINAS** Teoskuvat **JAN KENNETH WECKMAN**

Tänä syksynä taiteiden tiedekunnassa vierailevana taiteilijana työskentelevä **JAN KENNETH WECKMAN** innostuu tulevaisuuden skenaarioista, scifistä ja semiotiikasta.

Kuvataiteilija ja taidemaalari Jan Kenneth Weckman kertoo olevansa iloinen päästyään vieraaksi Rovaniemelle ja erityisesti Lapin yliopistoon Jenny ja Antti Wihurin rahaston tuella.

– Täällä oleminen tuntuu hyvältä. Tämä on sen tyylinen paikka, että olisin halunnut opiskella täällä. Kerrassaan hieno ilmapiiri.

Weckman on pystyttänyt varsin nopealla aikataululla näyttelyn Lapin taiteilijaseuran Galleria Napaan. Marraskuun alussa avatussa näyttelyssä on esillä Weckmanin töitä viimeisen kahden vuoden varrelta.

– Nähtävillä on sekä digitaalista grafiikkaa että uusia maalauksia. Kyseessä on pieni katsaus itselleni ajankohtaisesta työstä, hän toteaa.

Kysyttäessä Weckmanin inspiraation lähteitä hän innostuu. Taiteen tekemisessä häntä kiehtoo ennen kaikkea itse teko-prosessi, mutta ideoita Weckman saa niin science fictionista kuin erilaisista dystopioista. Weckman kertoo olleensa nuorempana kova Tolkien-fani ja melankoliset kuviot kiinnostivat häntä suuresti.

– Taiteen tekemisessä minua kiehtoo suunnattomasti tekniikka, taiteen media ja muoto itsessään. Teemat muokkautuvat

tekniikan mukaan. Piirtämisessä lähdän useimmiten liikkeelle mustasta ja rakennan valoa ”pimeyttä” poistamalla.

Pehmeitä maalauksia ja kovia faktoja

Jan Kenneth Weckman myöntää, että ajateltavaa hänelle antaa erottelu kovien faktojen ja pehmeän taiteen välillä. Kovilla faktoilla taiteilija viittaa paitsi käsitettä esille tuoneeseen amerikkalaiseen filosofiaan Charles Sanders Peirceen myös ympäristöön, joka ei välitä mielipiteistä vaan edellyttää voimankäyttöä. Pehmeät maalaukset vastaavasti vertautuvat taiteilijan mukaan ylipäätään taiteen rooliin kulttuurissa.

JAN KENNETH WECKMAN

- Syntynyt 1946
- Kuvataiteilija, taidemaalari ja -graafikko
- Valmistunut Suomen taideakatemiasta vuonna 1973
- Yksityis- ja yhteisnäyttelyjä vuodesta 1969 mm. Suomessa, Ruotsissa, Norjassa, Ranskassa, Italiassa, Japanissa ja Yhdysvalloissa
- Kuvataiteen tohtorin tutkinto Kuvataideakatemiaan vuonna 2005
- Taiteilijaeläke myönnetty vuonna 2007

– *Hard Facts* -sarjan teoksissa kaukaisen, itsellemme vieraan, planeetan tarkkailu muuttuu lopulta kysymykseksi tietoisuudesta ja metaforaksi itsensä tutkimisesta, uudestisyntymisestä ja totuuden näkemisestä. Kuten elokuvassa *2001: Avaruusseikkailu*.

Kirjallisuus ja kuvataide vaikuttavat ihmiseen, mutta Weckman on skeptinen taiteen voimaan muuttaa yhteiskuntaa. Maalaukset ovat enemmänkin virtauksia, hän toteaa. Taideteoksen katsoja saa usein vain teoksen nimen kautta vihjeen mistä työ kertoo, ja juuri nimi ohjaa katsojaa teoksen tulkitsemisessa.

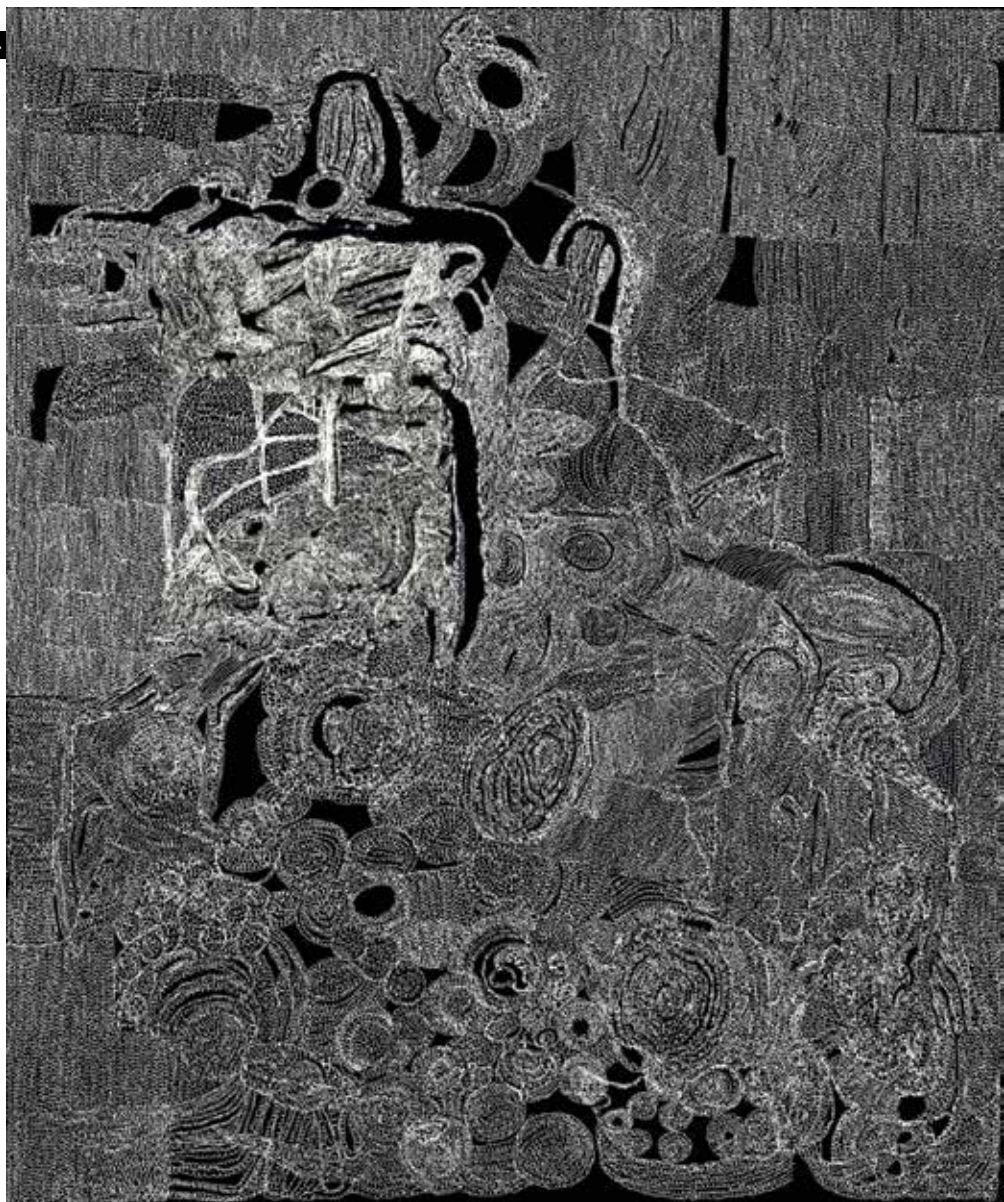
Jokainen teos on uusi kieli

Weckmanin ensimmäisestä näyttelystä tulee tänä vuonna kuluneeksi 44 vuotta. Vuosien saatossa hän on pitänyt tai osallistunut näyttelyihin ulkomailla, muun muassa Ruotsissa, Norjassa, Ranskassa, Italiassa, Japanissa ja Yhdysvalloissa. Kysyttäessä onko jokin näyttely tai teos noussut vuosien varrella ylitse muiden Weckman toteaa, ettei pysty pistämään taidettaan järjestykseen.

– Ei niitä voi verrata. Tavallaan se työ, jota on juuri työstämässä, on kaikista rakkain. Yleensä ajatellaan, että taiteilijan ura etenee lineaarisesti pisteestä A pisteeseen B ja tältä kyseiseltä janalta on mahdollista havaita taiteilijan kehittyminen.

Weckmanin mukaan aika ei ole lineaarista. Hän näkee urallaan kolme–neljä vaihetta, joita hän toistaa kiertämällä kehässään.

Vuonna 2005 Kuvataideakatemiaan tehtyä tohtorintutkintoa taiteilija muistelee rasakana urakkana. Toisaalta Weckman haluaa jatkaa aiheen parissa. Semiotiikka ja semioottinen lähestymistapa kiehtoo häntä edelleen. Like Kustannus on julkaissut *Seitsemän maalauksen katsominen / Maalaus maailman osana* -teoksen, jossa Weckman tarkastelee taiteen tekoprosessia semioottisesti.

– Aloitin jatko-opinnot vuonna 1997, ja väitöstyön tekemisessä meni kahdeksan vuotta. Olen kuitenkin miettinyt, että haluaisin palata opinnäytetyöni aiheisiin. Eräitä artikkeleita on syntynyt näyttelytekstien lisäksi.

Weckman myöntää, että hänelle oli uutta Charles Sanders Peircen ja Ferdinand de Saussuren, Altti Kuusamon, Louis Hjelmselvin, Umberto Econ ja Göran Sonessonin tekstien soveltaminen oman taiteen työprosessin tutkimisessa.

– Mielenkiinto heräsi, kun pohdin kuva-

sommiteluteorian uudistamista sekä nykytaiteen laajempaa toimintakenttää. Pohdin taidetta laajennetun kielikäsitteksen ja retoriikan valossa, Weckman kertoo.

Kalenterivapaa vuosi

Weckman valmistui Suomen taideakatemiasta vuonna 1973. Vuonna 1979 hän aloitti taideopettajan työn.

– Opetin pari kertaa viikossa. Opin paljon uusia asioita opettaessa ja imin vaikutteita. Toisaalta opetustyö tuki taloudellisesti myös oman taiteen tekemistä.

2.

1. *Another day on the planet*, pigmenttivedos sarjasta Hard Facts, 90 x 75 cm, 2012
2. *Probe 14*, pigmenttivedos sarjasta Hard Facts, 90 x 75 cm, 2012
3. *History of Painting 2*, öljyväri kankaalle, 35 x 25 cm, 2012
4. *Sample 10*, pigmenttivedos sarjasta Prover 10, 49,5 x 37,5 cm, 2013

3.

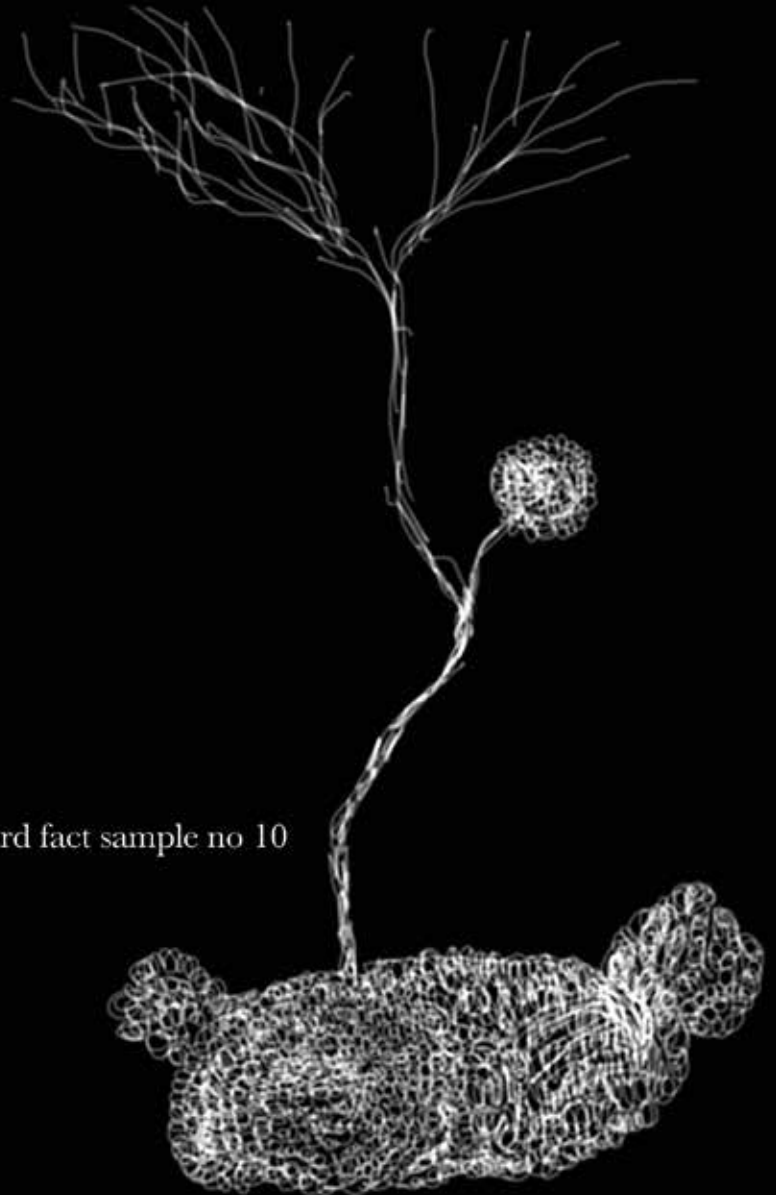
Lisäksi Weckman on toiminut Taideteollisessa korkeakoulussa kuvallisen sommittelun professorina vuoteen 2005 asti. Säännöllisen opetustyön päättymisen jälkeen hän jatkaa taiteellista työskentelyään vuonna 2007 myönnetyn taiteilijaeläkkeen turvin.

Kysyttäessä tulevaisuuden suunnitelmista Weckman toteaa pitävänsä ensi vuonna kalenterivapaan vuoden.

– Tietämättömyys on eräänlaista vapautta, taiteilija lisää hymyn kera. ●

4.

hard fact sample no 10

Kun luonto vaatii saataviaan

Teksti ja kuvat TAPIO NYKÄNEN

Antiikin filosofiassa hybris, ylimielisyys, vastaa kristittyjen perisyntiä. Hybrikseen sortuva rikkoo jumalia ja luontoa vastaan. Hän nostaa itsensä kaiken yläpuolelle. Kosmos hakee kuitenkin harmoniaa, ja lopuksi hybristä seuraa nemesis, tilien tasaus. Moderni ihminen on sekä kohottanut itsensä luonnon yläpuolelle että luopunut luojustaan. Selviääkö kaksinkertaisen petoksen tehnyt homo sapiens kuiville?

Tampereen yliopiston dosentti, filosofi ja latinisti Juhani Sarsila ei pelastusta lupaa. Kulttuurin ja luonnon suhde on aina ollut jännitteinen, mutta moderni eetos on kohotokkaasti vahvistanut vieraantumista. Nykyihminen pitää itseään luonnon herrana, vaikka ympäristöongelmat pahenevat ja elämästä hiipuu tarkoitus.

– Koskaan ennen mikrokosmos, ihminen, ei ole tuntenut itseään makrokosmosta, luontoa, vahvemaksi. Länsimainen tiede on hullun lailla laskenut ihmisen kuuluvan luontoon mutta olevan samalla sen yläpuolella, mikä selittää ongelmamme. Faustinen ihminen on saapumassa kalmanlinjalle, Sarsila maalaa.

Luontosuhteen käsitehistoriaa

Milloin länsimainen ihminen sai Ikaroksen siivet? Sarsilan mukaan ongelmat alkavat kasaantua, kun ihminen erottaa subjektin objektista eli itsensä luonnosta antiikin myöhemmässä filosofiassa. Aiempi filosofinen monismi, jota edusti ensimmäisenä Thales (n. 636–546) näki ihmi-

Juhani Sarsila.

sen elimellisenä osana sitä luontoa, jonka yläpuolelle hän nyt ylpeänä kohoaa. Luonnon ja kulttuurin erottava dualismi selkiytyy gnostilaisuuden muodoissa sekä alkuperäisessä kristinuskossa, joka näkee maisessa vaelluksessa vain vähän arvoa.

– Empiirinen maailma ilmeni myöhäisantiikin kristitylle Jumalan eikä paholaisen luomana. Luonto olisi vain ihmistä varten, aika-avaruudellinen tila pelastuksen draamassa, Sarsila kuvailee.

Uusplatonistisen ja kristillisen dualismin perustalle rakentaa kirkkonsa länsimainen kulttuuri. 1200-luvulla aristoteelinen filosofia palaa Eurooppaan, ja katedraalit kohoavat tähtien keskelle erottamaan hengen luonnosta. Nykyiseen muotoonsa länsimainen dualismi alkaa hioutua valistusoptimismissa ja paholaismaisessa luonnontieteessä. Baruch Spinozan (1632–1677) ja romantikkojen panteismi koettaa palauttaa ihmisen osaksi luontoa, mutta oudoista ajatuksista ei ole valtavirraksi.

Metafysiikasta todellisuuteen

Sarsilan mielestä luontosuhteessa ilmenee mitä selvimmin, mikä merkitys metafysiikalla tai elämänfilosofialla on ihmisten toimintaan. Kun maailmankuva rakentuu ihmisen kaikkivoipaisuuden perustalle,

ekologiset ongelmat seuraavat tästä itseltään. Samalla menevät solmuun ihmisten keskinäiset suhteet, seuraa arvojen kato ja persoonallisuus hajoaa: Theodor Adorno ja Max Horkheimer osoittivat *Valistuksen dialektiikassa* (1944–1947), että usko ihmisen kykyyn hallita luontoa johti holokaustiin.

– Antroposentrisestä metafysiikasta poikii surkeaa todellisuutta. Moni korostaa, että ihminen on dualismistaan pääsemättömissä. Tämä on kuitenkin harhaisista puhetta. Mutta Intian filosofian perusuuntauksent antavat väitetyistä, ”turhasta” pessimismistään ja maailmankielteisyydestään huolimatta paljon. Valitettavasti länsimainen tiede on tahtonut olla luonnon hallintatekniikkaa ja -filosofiaa eikä sielun metafysiikkaa, kuten Intian traditiot, Sarsila sanoo.

Länsimaiden perikato

Miltä näyttää länsimaisen ihmisen tulevaisuus? Teknologian riemuvoittoon Juhani Sarsila ei usko. On mahdotonta ratkaista ympäristöongelmia niin kauan kuin talouskasvu, työllisyys ja nautinto painavat vaakakupissa ympäristöä enemmän. Tässä ajattelutavassa taloudellinen voitto on aina tärkeämpää kuin ympäristön tappio: kestävä kehitys on eufemismi. Tekniikan

avulla ei liioin ratkaista elämän mielekkyyden ongelmia. Tekniikka on luotu hyödyttämään valittuja päämääriä, mutta kysymystä itse päämäärän luonteesta se ei ratkaise.

Sarsila on fatalisti. Hänen mukaansa länsimaisen kulttuurin tuleekin riehua loppunsa edellä. Oswald Spenglerille (1880–1936) kulttuurit ovat eläviä olentoja, ja niiden elinkaari on rajallinen. Länsimainen kulttuuri on kohtalon tahdosta tullut vapaan pudotuksen vaiheeseen. Koneet pysähtyvät. Sarsila katsoo Spenglerin olevan oikeassa. Faustinen kulttuuri joutaa kadota. Muutos tuo lisää tuskaa, mutta ihmisen katoamista se ei merkitse.

– Toivoa on saada elää ilman valtaisia katastrofeja parikymmentä vuotta. Jos välineet pettävät nopeammin, saadaan lisää aikaa ja pelastetaan jotakin. Aristoteles sanoo kadonneessa teoksessaan *Filosofiasta*, että ihmiskunta on lukemattomia kertoja tuhoutunut ja aina on jäänyt pieni joukko jäljelle. Niin kaikki on taas voitu aloittaa alusta. ●

Kirjoittaja onyhteiskuntatieteilijä ja freelance-toimittaja.

Artikkelia varten on haastateltu myös Lapin yliopiston filosofian dosentti Kari Väyrystä.

Keskittykäämme vaihteeksi epäolennaiseen

Ydintoimintojen kehittäminen on ainakin vuosikymmenen ajan ollut muutoksen suunta liikkeenjohdossa ja työelämässä. Heikkouksia ja vahvuuksia on tunnistettu, profiileja terävöitetty ja rönsyjä karsittu seminaareissa, koulutuksissa ja joskus jopa yt-neuvotteluissa.

Ajattelutapa on tuttu myös politiikasta. Veronmaksajien rahoja suunnataan strategisesti valittujen alojen tukemiseen. Koulutus- ja tiedepolitiikkaa valjastetaan samaan tarkoitukseen. Työmarkkinoilla avainryhmät vakuuttavat korvaamattomuuttaan – me leivomme kakun, muut vain jakavat sitä.

Jakoa ytimeen ja reunaan tehdään tavallisista ihmisistäkin. Tuottavan väestönosan ulkopuolelle jäämisestä on syytetty vuorollaan opiskelijoita, maahanmuuttajia, eläkeläisiä, kotiaitejä, sosiaalitoimen asiakkaita ja joskus koko julkista sektoria. Pahimmillaan poliittinen keskustelu on kuin kiistelyä siitä, kellä ylipäänsä on oikeus esiintyä täysivaltaisena kansalaisena.

Rönsyjä on karsittu niin pitkään, että ajattelutavan karikoidenkin luulisi jo paljastuneen.

Yksi juuri ongelmille on siinä, että olennaisen tai tuottavimman osan erottaminen on lopulta hankalaa. Poikkeuksia ja ristiriitoja on liikaa, jotta yksinkertaiset jaot toimisivat. Biotekniikasta ei tullutkaan uutta Nokiana. Yritysten, virastojen ja oppilaitosten kirkastetut profiilit istuvat huonosti työntekijöiden kokemukseen. Nykyiset elättäjät olivat ja ovat aikanaan muiden elätettävinä. Opiskelijat eivät vain opiskele vaan käyvät myös töissä. Suomalaisen kansallisuusaatteenkin loi ruotsinkielinen eliitti.

Ydinten tunnistaminen on usein konservatiivista. Samat teemat valitaan hieman muunneltuina kerta toisensa jälkeen, mutta valta säilyy aina samoilla ihmisillä tai organisaation osilla.

Ydintä vahvistettaessa hukataan hedelmällisiä ja hyödyllisiä verkostoja: yliopistoista esimerkiksi sivuaine- ja dosenttiopetusta, tiedotusvälineistä freelance-reita ja kulttuuriosastoja, suurkuntien ja suuryritysten ympäriltä pienempiä yrityksiä ja palveluntarjoajia.

Ydinajattelun kauaskantoisimmat seuraukset saattavat olla psykologisia. Mitä valikoivampaa on puhe keskittymisestä olennaiseen, sitä useammalle viestitetään hänen epäolennaisuuttaan. Jaon keskukseen ja reunoihin tekee vähemmistö. Enemmistö arvailee paikkaansa, jotkut seurailevat rahaa ja valtaa, mutta kenenkään motivaation tai yhteenkuuluvuuden tunteen kannalta tilanne ei luultavasti ole ihanteellinen. Pahimmillaan pitkät puheet olennaiseen keskittymisestä jättävät jälkeensä vallankäytön tympeän maun: me olimme täällä ensin, me saamme päättää.

Politiikassa mahdollisuuksia on sillä, joka murtaa valikoivan ja ulossulkevan puheen kehän ja tekee epäolennaisesta olennaista. Sen ei kuitenkaan pitäisi tarkoittaa poissuljettujen ryhmien kohottamista muita olennaisemmaksi joukoksi, vaan arvottavan valikoinnin vähentämistä suhteessa niihin, joiden kanssa joka tapauksessa eletään. Kääntäen sama olisi luottamusta olemassa olevaan ja esiin nousevaan.

Petri Koikkalainen
Valtio-opin akatemiaturkija

huhuu?

Kuulumisia opiskelijaelämästä.

ANNA-LEENA MUOTKA

Selkeys on onnistuneen yliopistoviestinnän edellytys

Yliopistoyhteisön viestintä on monimuotoista. Opiskelijat saavat tietoa paitsi yliopiston ja tiedekuntien taholta myös ylioppilaskunnalta ja ainejärjestöiltä aina puskaradioon saakka. Informaatio on siis saatavilla, kunhan tietää, mistä kussakin tapauksessa sitä etsiä.

Vaikka tietoa tulvii monesta eri lähteestä, ei viestiminen yliopistossamme tapahdu aina yhtenäisesti ja samoilla periaattein. Tiedekuntien ja oppiaineiden sisällä ei välttämättä vallitse tarkempia sääntöjä tai linjauksia siitä, kuka viestii, mistä asiasta ja mitä kautta. Lapin yliopiston ylioppilaskunnan puheenjohtaja Ira Hietasen mukaan opiskelijat saavat esimerkiksi sähköpostia hyvin paljon laidasta laitaan ja joskus saman viestin moneen eri otteeseen. Tämä vaikeuttaa tärkeimpien asioiden erottumista.

– Jotta viesti saadaan opiskelijoille perille, tulisi viestinnän olla tarkoin suunniteltua ja tehokasta. Tietoa tulvii valtavasti eri välineiden kautta ja siksi yliopiston tulisi miettiä, miten voitaisiin viestiä vähemmän mutta tehokkaammin, Hietanen painottaa.

Yliopistoviestintä elää murroksen kautta: perinteisen printtimedian merkitys on vähentynyt ja sähköisen ja etenkin sosiaalisen median rooli kasvanut. Ylioppilaskunta on tiedostanut uudenlaisen viestintäkanavan tarpeen syntyneen muuta yliopistoa nopeammin ja omaksunut sosiaalisen median tärkeäksi osaksi jokapäiväistä tiedottamistaan. Hietasen mukaan yliopisto sen sijaan on keskittynyt esimerkiksi Facebookissa lähinnä kevyempään tiedottamiseen.

– Lapin yliopisto viestii paljon oman nettisivunsa kautta. Opiskelijoita on Facebookissa paljon, ja monet heistä käyttävät palvelua monta kertaa päivässä. Siksi yliopiston kannattaisi laajentaa Facebookin käyttöä myös asiapitoisempaan tiedottamiseen, Hietanen pohtii.

Ira Hietanen kuitenkin muistuttaa, että opiskelijat voivat myös itse pyrkiä aktiivisesti vuorovaikutukseen yliopiston ja tiedekuntien kanssa.

– Opiskelijoilla on mahdollisuus esimerkiksi rehtorin aamukahveilla antaa palautetta ja kysellä. Myös luennoitsijat ottavat mielellään vastaan palautetta. Lisäksi ainejärjestöt voivat vaikuttaa todella paljon tiedekuntiansa viestintään.

Myös aktiivisesti ainejärjestön ja ylioppilaskunnan toiminnassa mukana ollut Elina Kokkonen toteaa, että tiedonkulussa on parantamisen varaa ja paljon on kiinni siitä, osaako opiskelija itse etsiä haluamaansa tietoa oikeasta paikasta.

– Korvia pitäisi olla joka puolella ja jokaisessa päättävissä elimissä, jotta tiedonkulku olisi mahdollisimman aukotonta, mutta aina tämä ei kuitenkaan ole mahdollista. Haasteena onkin mielestäni ehkä se, kuinka varmistetaan tiedonkulku myös niille tahoille, jotka eivät ole mukana päättävissä elimissä, Kokkonen toteaa.

Elina Malinen

Tanssin lumoissa

Toimistos sihteeri Ritva Lahtinen tapaili ensimmäisen kerran seurataanssin kuvioita Rovaniemen Työväentalolla 14-vuotiaana.

– Huomasin, että olin perinyt äidiltäni hyvän rytmitajun. Äitini oli aikoinaan innokas tanssin harrastaja ja kerrankin hän tanssi yhden illan aikana kengät puhki, Ritva muistelee.

Ritva oivalsi jo nuorena sen, että tanssitaidon kehittymisen edellyttää tanssimista ja jatkuvaa harjoittelemista. Kehittääkseen taitoaan Ritva hakeutui 1990-luvun puolivälissä muutamaa muun naisen kanssa Jari Aaltosen tanssikursseille Tornioon, jossa he kävivät kerran viikossa.

– Tanssin myötä olen tavannut monenlaisia ihmisiä, saanut hyviä ystäviä, tehnyt hyviä reissuja ja lisäksi tanssi on ollut kaikki nämä vuodet kuntoa ylläpitävä letkeä liikuntaharrastus. Pisteenä iin päälle olen löytänyt tanssilattialta nykyisen mieheni, Ritva sanoo.

Ritva korostaa, että tanssijana ei voi tulla koskaan täysin valmiiksi. Aina on opittavaa: uutta tekniikkaa, uusia kuvioita ja tansseja, joita opettajat kehittävät, tai sitten voi itse keksiä jonkin uuden jutun.

Ritvan on vaikea nimetä yhtä suosikkitaanssia, joka nousi ylitse muiden. Pienen miettimisen jälkeen hän kuitenkin mainitsee valssin, faksin ja lattarit. Myös argentiinalainen tango viehättää häntä, koska se edellyttää tarkkaa vartalon hallintaa ja siinä myös naisella on oma vastuunsa tanssin onnistumisesta.

– Tanssiminen on iloista ja rentoa sosiaalista toimintaa. Muistan esimerkiksi vieläkin erään ainutkertaisen tanssikokemuksen 1980-luvulta Lapinportista. Tällaisia iloisia kokemuksia tanssinharrastajat jakavat väsymättä yhteisissä riennoissaan, Ritva sanoo.

Liikunnan riemun ohella tanssi opettaa myös mielen hallintaa. Tanssissa on oltava kärsivällinen, on huomioitava koko ajan partnerin kehon kieli ja samalla on antauduttava miehen vietäväksi tanssin pyörteisiin kokonaisvaltaisesti.

– Seurataansseissa mies vie ja nainen on vietävänä. Jo sekin on monelle naiselle opettavaista, Ritva sanoo.

Ritva on osallistunut tanssikursseille muiden muassa Brasiliassa. Siellä hän opetteli forróa, joka on eräänlainen samban ja faksin välimuoto. Lisäksi hän on osallistunut tanssileireille eri puolilla Suomea.

Tanssimista Ritva aikoo jatkaa niin kauan kuin jalat toimivat.

– Äitini tanssi yli 80-vuotiaaksi, enkä aio jäädä häntä huonommaksi, Ritva sanoo.

Olli Tiuraniemi

ANNA-LEENA MUOTKA

www.nastat.net – Napapiirin seurataanssijat
www.tanssiaalto.com – Tanssikoulu Jari Aaltonen
www.tanssi.net – Suomen tanssipalvelin

Valtionhallintoa paikallisesti

ALUMNI

ARTO LIITI

SATU HUIKURI

- Kotoisin Sodankylästä, asuu Rovaniemellä
- Kasvatustieteen maisteri Lapin yliopistosta 1997, pääaineena kasvatustiede
- Lapin lääninhallituksessa 1997–2009 etenkin EU:n rakennerahastoasioiden hallinnointi- ja esimies-tehtävissä
- Ylitarkastajana Lapin ely-keskuksessa vuodesta 2010 lähtien: vastuualueina Euroopan sosiaalirahaston rahoituksen hallinnointi sekä kulttuurialojen ja luovan talouden toimintaedellytysten kehittäminen

Kuusitoista vuotta alueellisen valtionhallinnon virkamiehenä on koulunut Satu Huikurista Euroopan unionin rakennerahoituksen erityisosaajan. Valtaosan tähänastisesta työurastaan hän on neuvonut lappilaisia organisaatioita EU-hankkeiden valmistelussa ja rahoituksessa sekä valvonut ja arvioinut myönnettyä rahoitusta. Samalla hänelle on piirtynyt selkeä kuva EU-rahoituksen merkityksestä Lapille:

– Liki kaikki EU-jäsenyysaikana Lappissa tehdyt isot kehitystoimet ovat ponnistaneet Euroopan rakennerahastorahoilla, esimerkiksi saamelaiskulttuurikeskus Sajos Inarissa sekä kulttuuritalo Korundi ja monitoimihalli Lappi Areena Rovaniemellä. Rakennerahastoista on tuettu myös muun muassa etäoppimisen kehittämistä ja yliopiston maisteriohjelmia, hän mainitsee.

Viisi viime vuotta alueellista valtionhallintoa on myllerretty ja myös Hui-

kurin työtehtävät ovat muuttuneet: nykyisin hän on Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ylitarkastaja. Tehtäviin kuuluvat Euroopan sosiaalirahaston hanketoiminnan alueellinen hallinnointi, kulttuurialojen ja luovan talouden toimintaedellytysten kehittäminen Lapissa sekä avoimiin oppimisympäristöihin ja aktiiviseen kansalaisuuteen keskittyvän valtakunnallisen ESR-kehittämisohjelman koordinointi.

– Muutoksiin on pystyttävä sopeutumaan ja sulkemaan muutoksen aiheuttama häly työarjen ulkopuolelle, Huikuri toteaa.

EU-rahoituksen rooli alueen kehittämisessä jää valitettavan usein kansalaisille vieraaksi. Satu Huikuri toivookin, että hanketoiminnassa kiinnitettäisiin entistä enemmän huomiota toiminnan näkyväksi tekemiseen viestinnän ja markkinoinnin keinoin.

– Ensi vuonna alkaa uusi seitsenvuotinen EU:n ohjelmakausi, joka muuttaa rahoituksen painopisteitä, ohjausta ja hankkeille asetettavia vaatimuksia, hän kertoo.

– Esimerkiksi verkostoitumisen painoarvo kasvaa koko ajan. Myös alueelliset kehittämishankkeet tulisi toteuttaa verkostoina, joissa yhteistyökumppanit ovat valtakunnallisia ja kansainvälisiä, ei vain omalta alueelta. Pienin piirin pyörimisellä jäämme tänne yksin pyörimään.

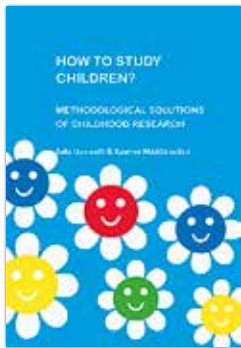
Verkostot ovat kaiken a ja o ylitarkastajankin työssä. Yhteistyö on tiivistä muun muassa lappilaisten oppilaitosten, kuntien kulttuuritoimien ja luovan alan kehittäjäorganisaatioiden kanssa.

– Yhteistyöllä voidaan saada aikaan paljon enemmän kuin puurtamalla yksin, sillä kukaan ei osaa kaikkea. Toki verkostot toimivat ainoastaan silloin kun tietoa ja osaamista jaetaan avoimesti ja tasapuolisesti. Jos ei itse jaa sitä, mitä osaa, ei voi olettaa saavansa muiden osaamista käyttöönsä, Satu Huikuri sanoo.

Lapin kuntien kulttuuriväki on tehnyt Huikuriin erityisen vaikutuksen.

– Kulttuurityöntekijät ovat kuntien luovia moottoreita. Monelle kunnalle kulttuuripalvelut ovat vetovoimatekijä, joka tukee esimerkiksi matkailuelinkeinoja. Paikallisten museoiden, näyttelyiden, konserttien ja tapahtumien mahdollisuuksia tulisikin arvostaa ja hyödyntää nykyistä enemmän.

Sari Väyrynen

How to study children?

Methodological solutions of childhood research

Satu Uusiautti & Kaarina Määttä (toim.)

Lapin yliopistokustannus 2013

287 s. ISBN: 978-952-484-655-4

Lapsi ja lapsuus ovat erityisiä tutkimuskohhteita, mutta miksi? Satu Uusiautti ja Kaarina Määttä toimittama teos käsittelee tätä tutkimusalaa. Se käy läpi käsitteiden määrittelyä ja lapsitutkimuksen etiikkaa. Pääpaino on kuitenkin eri tutkimusmenetelmissä ja -ratkaisuissa, kun lapset ymmärretään aktiivisina toimijoina ja kertojina.

Teos on artikkelikokoelma, jossa on kootuna kansainvälisissä kasvatustieteiden ja sosiaalialan joulunaleissa julkaistuja artikkeleita. Kaikki nämä ovat käyneet vertaisarviointi eli referee-menettelyn läpi. Kirja tarjoaa tutkimusesimerkkejä ja metodologisia malleja kaikille lapsitutkimusalalla työskenteleville ja siitä kiinnostuneille.

www.ulapland.fi/lup

LUP LAPLAND UNIVERSITY PRESS
LAPIN YLIOPISTOKUSTANNUS

Rovaniemi, Turku, Bysantti ja Oulu...

Juhlakirja Marja Tuomiselle

Mervi Autti, Annikka Immonen,

Kari Immonen, Maija Mäkikalli,

Päivi Rantala (toim.)

Lapin yliopistokustannus 2013

417 s. ISBN: 978-952-484-688-2

Teos on kunnianosoitus Marja Tuomisen työlle ja juhlakirja kuudelle vuosikymmenelle: "Marja Tuomiselle, Lapin yliopiston kulttuurihistorian professorille omistettu juhlakirja *Rovaniemi, Turku, Bysantti ja Oulu...* kertoo kaikkea hauskaa ja viisasta siitä, mitä on Marjan kanssa löydetty ja yhdessä kohdattu." (ote takakannen tekstistä)

Teoksessa on useita artikkeleita, esseitä, runoja ja kuvia kunnianosoituksena ja onnitteluna Tuomiselle. Tabula gratulatoria osiossa on nimetty lahjoitusmenettelyyn osallistuneet henkilöt ja tahot.

www.ulapland.fi/lup

LUP LAPLAND UNIVERSITY PRESS
LAPIN YLIOPISTOKUSTANNUS

Where is Turnip Troll

and Other Stories from Lapland

Kirjoittaja: Michael Hurd

Kuvitus: Ulla Etto

Lapin yliopistokustannus 2013

204 s. ISBN: 978-952-484-671-4

Tämä on lasten romaani, joka sulostuttaa niin tekstillään kuin kuvillaan. Yksitoista Peikko-perheen lasta seikkailee kymmenessä eri tarinassa. He oppivat elämästä, nauttivat luonnosta ja viettävät suomalaisia pyhäpäiviä pääsiäisestä joulun. Lukija oppii heidän mukanaan lappilaista kulttuuria ja englanninkielistä sanastoa.

Teoksessa on runsas tarinoita elävöittävä kuvitus. Teos on tarkoitettu erityisesti perheille yhteisiin lukuhetkiin mutta myös nuorille ja lapsille ensimmäiseksi vieraan kielen romaaniksi. Se on myös kurkistusaukko lappilaisiin elämäntapoihin, joten teos on oivalinen lahjaidea vaikkapa ulkomaille.

www.ulapland.fi/lup

LUP LAPLAND UNIVERSITY PRESS
LAPIN YLIOPISTOKUSTANNUS

Julkaisut

Teoksia yliopistolaisilta Toimittanut OLLI TIURANIEMI ja ANNE RUONALA

Reittejä luontosuhteeseen

Jarno Valkonen & Toivo Salonen (toim.)
Lapin yliopistokustannus 2013

Jarno Valkosen ja Toivo Salosen toimittamassa *Reittejä luontosuhteeseen* -kirjassa pohditaan luonnon ilmenemistä, luonnon ymmärtämistä, luonnon kohtaamista sekä luonnossa liikkumista.

Valkosen ja Salosen mukaan ympäristöhuolen aikakaudella ympäristön ja luonnon välinen ero on hämärtynyt. Ympäristö ymmärretään usein ympäristöongelmien summaksi. Valkonen ja Salonen korostavat, että luonto on pelkkiä ympäristöongelmia laajempi kokonaisuus. Näin ollen käsitys luonnosta ainoastaan uhkakuvien ja ongelmien kokoelmana ei ole mielekäs, saati hedelmällinen.

– Luonnon hyödyntäminen, vaaliminen, käyttäminen ja kunnioittaminen ympäristönsuojelun näkökulmasta on mahdollista vain, jos me tunnistamme ja tunnustamme luonnon moninaisuuden ja välittömän läsnäolon kaikessa inhimillisessä toiminnassamme, tutkijat sanovat.

Teos vastaa edellä kuvattuun haasteeseen etsimällä uusia tapoja hahmottaa luontoa ja luontosuhdetta muiden muassa kulttuurimaantieteen ja filosofian näkökulmista. Päähuomio on kuitenkin luontosuhteen käytännöllisissä ilmaisuissa, kuten luontoperusteisissa harrastuksissa ja matkoissa.

www.ulpland.fi/lup

LUP LAPLAND UNIVERSITY PRESS
LAPIN YLIOPISTOKUSTANNUS

Taivaan taimet

Uskonnollinen
yhteisöllisyys ja väkivalta
Johanna Hurtig
Osuuskunta Vastapaino 2013

Keskustelu uskonnollisesta yhteisöllisyydestä on kiihtynyt viime vuosina. On pohdittu, miten uskonnollisesta yhteisöllisyydestä on poliittisesti korrektaa puhua ja millaisia kokemuksia ja asioita saa yhdistää uskonnolliseen yhteisöön. Erityisen huomion kohteena julkisessa keskustelussa on ollut vanhoilislestadiolainen herätysliike.

Johanna Hurtigin uusin kirja *Taivaan taimet* on osaltaan nostattanut aiheesta käytyä keskustelua. Kirja katsoo uskonnollista yhteisöä väkivaltaa kokeneen lapsen näkökulmasta ja samalla valottaa epäkohdista vaikenemisen yksilöllisiä, yhteisöllisiä ja yhteiskunnallisia seurauksia. Siinä nousevat esille rikoksia koskevat salaisuusrakenteet, niiden rakentuminen, ylläpitäminen ja kieltäminen. Aineisto koostuu uhrien ja heidän läheistensä kertomuksista sekä aiheesta käydystä julkisesta ja yhteisöllisestä keskustelusta.

Johanna Hurtig on työvapaalla Lapin yliopiston sosiaalityön yliopistonlehtorin tehtävästä. Hän toimii tutkijatohtorina akatemiahankkeessa ja Lapin yliopiston päätoimisena tuntiopettajana.

Arctic Yearbook 2013

Lassi Heininen (toim.)
Northern Research forum 2013
myös verkkojulkaisuna

Arktinen vuosikirja nostaa esille arktisen alueen geopolitiikkaa ja turvallisuutta koskevaa kriittistä keskustelua.

Tämän vuoden vuosikirjan pääteema on arktisten alueiden ja globalisaation välinen jännite. Pääteeman alla käsitellään alateemoina globalisoituvaa arktista, alueiden arktista, sirkumpolaarisia suhteita sekä arktista resurssipolitiikkaa ja arktisia politiikkoja. Vuosikirjassa on 17 tieteellistä pitkää artikkelia, 13 poliittisuonteista lyhyttä kommentaaria ja kolme raporttia. Kirja on tarkoitettu tutkijoille, opiskelijoille, yrittäjille, poliitikoille ja aiheesta kiinnostuneelle suurelle yleisölle.

Vuosikirjan 2013 toimitussihteerit ovat Heather-Exner Pirot ja Joël Plouffe ja päätoimittaja professori Lassi Heininen Lapin yliopistosta.

Vuosikirjaa julkaisee Pohjoisen tutkimusfoorumin ja Arktisen yliopiston yhteinen geopolitiikan ja turvallisuuden tutkimuksen temaattinen verkosto.

www.arcticyearbook.com

Matkailun kehittäminen Barentsin alueella

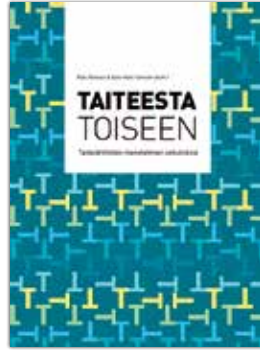
José-Carlos García-Rosell,
Maria Hakkarainen, Heli Ilola,
Petra Paloniemi, Teija Tekoniemi-Selkälä,
Mari Vähäkuopus (toim.)
BART-hanke 2013

Matkailualan tutkimus- ja koulutusinstituutissa (MTI) on julkaistu artikkelikokoelma, jossa käsitellään matkailun kehittämistä Barentsin alueella.

Julkaisussa kirjoittaa kaikkiaan yli parikymmentä matkailun tutkijaa, kehittäjää ja opiskelijaa Suomesta, Ruotsista, Norjasta ja Venäjältä. Artikkeleissa käsitellään muun muassa matkailun kehittämistyötä Barentsin alueella sekä rajat ylittävän yhteistyön haasteita yrittäjien ja aluekehittäjien näkökulmista.

Julkaisulla halutaan herättää keskustelua Barentsin alueen matkailun kehittämisestä sekä edistää käytännön yhteistyötä matkailun sidosryhmien keskuudessa. Julkaisu on englanninkielinen, ja se on luettavissa verkossa.

Julkaisu on yksi Public-Private Partnership in Barents Tourism (BART) -hankkeen tuotoksista. Hanke on saanut rahoitusta Euroopan unionin Kolarctic ENPI -ohjelmasta.

Taiteesta toiseen

Taidelähtöisten
menetelmien vaikutuksia
Päivi Rantala ja Satu-Mari Jansson (toim.)
TAIKA-hanke 2013

Päivi Rantalan ja Satu-Mari Janssonin toimittama *Taiteesta toiseen* -teos kokoaa yhteen ajatuksia, ideoita, kokemuksia ja tietoa taidelähtöisestä toiminnasta työelämässä.

Teoksen artikkelit tekevät näkyväksi sitä, millaisia vaikutuksia taidelähtöisellä toiminnalla on saavutettu työyhteisöissä. Monitieinen tutkijaryhmä pohtii myös sitä, millaisin keinoin taidelähtöisten menetelmien vaikutuksia voidaan tutkia ja mitä erilaiset näkökulmat tuovat vaikutusten tutkimukseen – miten ne ylipäänsä sopivat samaan teokseen.

Julkaisun kirjoittajat ovat tanssija-tutkija Kirsi Heimonen, teatteria hyödyntävä työyhteisövalmentaja Satu-Mari Jansson sekä tohtoritutkija, kulttuurihistorioitsija-yhteiskuntatieteilijä Päivi Rantala ja kuvataidekasvatuksen professori Mirja Hiltunen Lapin yliopistosta.

Tutkijaryhmä on työskennellyt opetus- ja kulttuuriministeriön sekä Euroopan sosiaalirahaston rahoittamassa valtakunnallisessa TAIKA-hankkeessa ja tutkinut siinä taidelähtöisen toiminnan vaikutuksia työyhteisöissä, yksilöissä ja organisaatioissa.

www.taikahanke.fi

Poliittinen lestadiolaisuus

Tapio Nykänen ja Mika Luoma-aho (toim.)
SKS 2013

Tapio Nykäsen ja Mika Luoma-ahon toimittama *Poliittinen lestadiolaisuus* on politiikatieteellinen katsaus lestadiolaisuuden historiaan ja nykypäivään. Teoksessa tulkitaan liikkeen merkkihenkilöitä ja historiaa uusista näkökulmista sekä keskustellaan liikettä nykyään koettelevista poliittisista kysymyksistä.

Artikkeleissa käsitellään muun muassa Lars Levi Laestadiuksen ja Juhani Raattamaan poliittisuutta, vanhoillislestadiolaisen liikkeen valtamekanismeja, saamelaisuuden ja lestadiolaisuuden suhdetta sekä naisen asemaa herätysliikkeen piirissä. Kirjan kirjoittajat ovat työskennelleet Lapin yliopiston taannoisessa Lestadionismi-tutkimushankkeessa tai osallistuneet hankkeen seminaareihin.

Pastori Lars Levi Laestadiuksen ankara parannussaarina viilsi 1800-luvun pohjoisen Lapin sydämeen lähtemättömän jäljen. Nykyään yksilön oikeuksia korostava arvomaailma on haastanut lestadiolaisen yhteisöllisyyden monella saralla. On keskusteltu mm. siitä, missä määrin ja millä tavoilla uskonnollinen yhteisö voi säädellä yksittäisten uskovien elämää. Tuore keskustelu vanhoillislestadiolaisuudessa ilmenneestä pedofilian peittelystä on viimeistään kyseenalaistanut liikkeen ytimessä olevan kuuliaisuuden ihanteen.

KASVATUSTIETEIDEN TIEDEKUNTA

Erämaa kirjailija Martti Peltomaan kerronnassa

Väitös 18.10.2013

SOILE RATAVAARA-PELTOMAA "Metsä vie mukanaan" – Ylälappilainen erämaa inarilaiskirjailija Martti Peltomaan kertomana

Soile Ratavaara-Peltomaa tarkastelee väitöstutkimuksessaan ylälappilaista erämaata inarilaisen eräkirjailija-rajavartija Martti Peltomaan kokemuskerronnan ja kirjallisen tuotannon kautta: millaisena paikkana erämaa on kuvattu ja koettu sekä millaista toimintaa erämaassa harjoitetaan.

Ratavaara-Peltomaan mukaan Martti Peltomaa kuvaa ylälappilaista erämaata perinteisen erämaakäsityksen mukaisesti. Erämaa on arkipäiväisen toiminnan paikka, ja se esitetään maantieteellisesti.

Toisaalta hiljainen ja syrjäinen erämaa näyttäytyy myös elämyksellisenä virkistytymisen paikkana. Erämaa mahdollistaa alkuperäisestä erämaaluonnosta nauttimisen, syrjään vetäytymisen ja rauhoittumisen sekä tunteen siitä, että ihminen on omien selviytymistaitojensa varassa.

Martti Peltomaan kirjallinen tuotanto noudattelee perinteisten erätarinoiden ominaispiirteitä. Teokset ovat eepisiä, juonellisia ja tyylilajiltaan useimmiten humoristis-realistisia novellikokoelmia, joissa luonto ja erämaa ovat jatkuvasti läsnä toiminnan taustana tai kuvauksen kohteena.

Tutkimuksen teoreettisena taustana ovat monitieteinen erämaatutkimus, humanistinen maantiede sekä ekokriittinen kirjallisuudentutkimus. Tutkimus perustuu narratiivis-elämäkerralliseen tutkimusotteeseen.

Kyläkoulujen lakkautukset on hoidettu huonosti

Väitös 8.11.2013

TERTTU HAANTIE Kun ukset kiinni pantihin. Tutkimus 33 lakkautetusta koulusta Pohjois- ja Tunturi-Lapin alueella vuosina 1983–2005

Terttu Haantie tarkastelee väitöstutkimuksessaan Pohjois-Lapin ja Tunturi-Lapin alueilla sijaitsevien 33 kyläkoulun lakkautuksia vuosina 1983–2005. Tutkimuksessa hahmotetaan kyläkoulujen merkitystä sekä ihmisten tuntemuksia koulujen toiminnan päättyessä. Haantie selvittää myös sitä, millä perusteilla koulut eri tapauksissa lakkautettiin, miten toiminnan lopettaminen käytännössä toteutettiin sekä mitä vaikutuksia lakkautuksilla on ollut.

Tutkimuksen mukaan kyläkouluja pidettiin sekä turvallisina lähikouluina lapsille että kyläyhteisöä yhdistävinä toiminnan keskuksina. Saamelaisalueen kunnissa kyläkoulujen koettiin edesauttavan saamen kielen säilymistä. Kun koulut lakkautettiin, kyläläisten tuntemukset vaihtelivat vihasta ja surusta luovuttamiseen sekä lopulta sopeutumiseen.

Kyläkoulujen lakkauttamiset koettiin Lapissa suurina muutoksina, jotka tehtiin monessa tapauksessa vailla hyviä perusteita ja valmisteltiin huonosti. Vanhempien ja opettajien mukaan monista lakkauttamisista tiedotettiin kehnosti ja arvokeskusteluja sekä neuvotteluja käytiin erittäin niukasti. Virkamiesten toiminta koettiin usein loukkaavana ja jopa epärehellisenä.

Kyläkoulujen lakkauttamisilla oli myös monia käytännöllisiä vaikutuksia: koulumatkat pitenevät, kyläläiset menettivät kokoontumistilan ja kansalaisopiston toiminta väheni merkittävästi.

Kariniemen luontosuhde kumpusi lapsuudenkodista

Väitös 8.11.2013

MARJA L. TUOMINEN Minä elän tätä Lappia – Kirjailija Annikki Kariniemen luontosuhde

Lappilaisen naiskirjallisuuden uranuurtaja Annikki Kariniemen syntymästä tulee tänä vuonna kuluneeksi sata vuotta. Kariniemi on ensimmäinen suomalainen naiseräkirjailija, ja hänen kirjallinen tuotantonsa on vahvasti pohjoisen sekä luontoarvojen värittämä.

Marja L. Tuominen tutki väitöstyössään Kariniemen luontosuhdetta ja sen muutosta. Väitöksen mukaan Kariniemen luontosuhteen taustalla olivat lapsuuden varhaiset, myönteiset luontokokemukset, merkityksellisten ihmisten luontoharrastuneisuus ja opettajan herättämä kiinnostus luontoa kohtaan. Samansuuntaisia taustatekijöitä on havaittu myös tutkimuksissa, joissa on selvitetty onnistuneen ympäristökasvatuksen taustoja.

Tutkimusaineistona on kirjailijan aikaisten, ystävien ja sukulaisten haastattelut sekä Kariniemen omaelämäkerralliset teokset. Tarkastelun kohteina ovat kirjailijan lapsuus, eränkävijän aika ja radikalismien vaihe Kariniemen elämän viimeisinä vuosikymmeninä. Tutkimus on monitieteinen ja -menetelmällinen, ja siinä on käytetty hyväksi mikrohistoriallista lähestymistapaa sekä narratiivista omaelämäkerrattutkimusta. Luontosuhde on määriteltävä elämänikäiseksi prosessiksi, johon vaikuttavat muun muassa kasvatusta, kulttuuria, yhteiskuntaa ja historiallinen tilanne.

OIKEUSTIETEIDEN TIEDEKUNTA

Demokratian ristiriidan oikeusteologinen tulkinta

Väitös 13.9.2013

HANNU JUNTUNEN Demokratian dilemma. Oikeusteologinen tulkinta Suomen perustuslain eettisten periaatteiden merkityksestä demokraattisen valtiojärjestyksen perustana ja rajoituksena

Oikeustieteen lisensiaatti Hannu Juntunen mukaan lainsäädäntö perustuu eduskunnan enemmistön tahtoon. Juntunen kuitenkin pohtii, onko enemmistön tahto riittävä peruste ja onko demokratiasa olemassa jokin raja, jota ei saa loukata enemmistönkään päätöksellä. Länsimaisen oikeusajattelun pysyvänä haasteena on ollut kysymys säädetyin lain suhteesta lain periaatteelliseen oikeellisuuteen.

Juntusen tutkimuksen punaisena lankana on edellä mainitulla tavalla hahmotellun demokratian ristiriidan oikeusteologinen tulkinta. Oikeusteologialla hän tarkoittaa tieteidenvälistä tutkimusta, jossa yhteiskunnan lainsäädäntöä tarkastellaan teologisista lähtökohdista.

Juntunen on ottanut lainsäädännön oikeellisuuden kriteereiksi tutkimuksessaan kolme kristillisen uskon opilliseen sisältöön perustuvaa periaatetta: ihmisarvon, lähimmäisyyden sekä elämän ja luomakunnan suojelemisen.

Juntusen johtopäätös on, että oikeusjärjestys on lainsäätäjän tahtoon perustuva, mutta ollakseen pätevää sen tulee olla myös sisällöllisesti oikeellista.

– Näin ollen lainsäätäjän inhimillisiin päätöksiin perustuvaa lainsäädäntöä on aina arvioitava kriittisesti, Juntunen sanoo.

APURAHAT

Jenny ja Antti Wihurin rahasto

Jenny ja Antti Wihurin rahasto jakoi lokakuussa 2013 Lapin yliopistoon kuusi apurahaa, yhteensä 77 000 euroa.

- LAPIN YLIOPISTO Kansainvälisen arktisen konferenssin "In the Spirit of the Rovaniemi Process – Arctic Cities, Global Processes and Local Realities" järjestämiseen, 10 000 euroa
- Taiteen tohtori MERVİ AUTTI Taiteilijat kulttuurivaikuttajina "Lapin henkisen elämän raunioilla" -tutkimukseen ja dokumenttielokuvan käsikirjoituksen tekemiseen, 13 000 euroa
- Kauppatieteiden tohtori ANTTI HAAHTI ja työryhmä tutkimukseen "Nuorten muotoilijoiden ja yritysten työpajat ja kokemusryhmät tehokkaamman muotoiluosaamisen kehittämiseksi teollisuudessa, teknologiateollisuudessa, elämystaloudessa matkailu- ja palvelu-aloilla", 20 000 euroa
- Taiteiden maisteri ASTA HUUTONEN SUTTON väitöskirjatyön "Taide ja tiedostamaton. Semioottinen tapaustutkimus maalaamisen prosessista" loppuunsaattamiseen, 11 000 euroa
- Yhteiskuntatieteiden maisteri HANNA LEMPINEN väitöskirjatyöhön "Sustainabilities in the Barents energyscape – A situational analysis", 22 000 euroa
- Oikeustieteen maisteri TOMI TUOMINEN väitöskirjatyöhön eurokriisin vaikutuksesta Euroopan unionin konstitutionaaliseen kehitykseen, 11 000 euroa

ArcticFinlandista Suomen arktinen portti

Suomen arktista keskustelua seuraava sivusto www.arcticfinland.fi on uudistunut ja laajentunut. ArcticFinlandin kautta on nyt saatavilla perustiedot Suomen arktisesta politiikasta, tutkimuksesta ja taloudesta. Sivuston on laatinut Lapin yliopiston Arktisen keskuksen tiedeviestintä.

– Syksyn aikana arktinen keskustelu on Suomessa ollut ennen näkemättömän vilkasta. Tätä keskustelua on koottu ArcticFinlandin sivuille. Samalla on tullut esiin ilmeinen tarve siihen, että Suomen arktinen toiminta ja toimijat löytyisivät yhdestä paikasta. Uusittu ArcticFinland on vasta ensimmäinen askel, sillä tällaiseen sivustoon liittyy paljon kehittämismahdollisuuksia. Haluamme siinä tehdä yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa, kertoo Arktisen keskuksen tiedeviestinnän päällikkö Markku Heikkilä.

Uusitun sivuston sisältö on jaoteltu neljään osaan. Politiikka-osassa ovat Suomen arktiseen politiikkaan liittyvät ohjelmat ja strategiat. Keskustelu-osa kokoaa eri toimijoiden arktisuuteen ja pohjoisuuteen liittyviä puheenvuoroja sekä median keskustelua. Tutkimus-osa esittelee Suomen arktisen tutkimuksen toimijoita ja linkittää tutkimuslaitosten omille sivuille. Talous-osaan on koottu Suomen arktisen talouden osamista ja toimijoita.

ArcticFinland-sivuston perusaineisto julkaistaan lähiaikoina myös englanniksi, jotta sivusto palvelisi myös kansainvälisesti porttina arktiseen Suomeen.

www.arcticfinland.fi

Tutkija kehiin ja tarina esiin

Tutkimuksen takana on ihminen, ja ihmisellä on aina oma tarinansa. Näistä lähtökohdista on Lapin yliopiston Arktisen keskuksen tiedeviestintä kehittänyt työkalun, jolla tutkimuksesta ja tutkimuksen tuloksista kerrotaan mobiiliajan sukupolvelle.

Viileät tutkijat on nyt verkossa vapaasti kaikkien katsottavissa. Arktisen keskuksen nuoret tutkijat Emilie Beaudon ja Tanja Joonan antavat tutkimukselle kasvot ja kertovat, millaisten vaiheiden jälkeen he ovat päätyneet tekemään omaa tutkimustaan ja kuinka tuo tutkimus linkittyy oman tieteenalan laajoihin kysymyksiin. Beaudonin tarinassa liikutaan jäädyntien kemiasta arktiseen ilmastonmuutokseen ja Joonan kohdalla saamelaisten oikeushistoriasta alkuperäiskansojen asemaan.

Multimedia on julkaistu suomeksi ja englanniksi. Kehitettyä esitystapaa käytetään jatkossa Arktisen keskuksen asiantuntijuuden ja tutkimuksen avaamiseen suurelle yleisölle internetissä, mobiililaitteissa ja myöhemmin myös Arktikum-tiedekeskuksessa.

Arktinen keskus on saanut multimediaman rahoitusta Tieteen tiedotus ry:ltä. Toeutuksesta vastaa Antti Tenetz Laboratory Albedo Oy:stä.

www.arcticcentre.org/coolexperts

Palvelumuotoilu liiketoiminnan kehittämässä

Professori Satu Miettisen vetämässä Tunteesta arvoa palvelulle -hankkeessa tutkitaan palvelumuotoilun merkitystä liiketoiminnan kehittämässä.

Miettisen mukaan hanke tuottaa uusia ratkaisuja aineettoman pääoman, tunteiden ja kokemusten hyödyntämiseksi liiketoiminnan kasvattamisessa palvelumuotoilun menetelmiä hyödyntämällä.

Palvelumuotoilun prosessissa yrityksen arvot, asiakkaan tarpeet ja toimintaa motivoivat tunteet kohtaavat toisensa.

– Palvelukokemuksen simulointi mahdollistaa asiakkaan positiivista tunnereaktiota tukevien keinojen kokeilemisen, Mieltinen sanoo.

Tässä työssä hyödynnetään Lapin yliopiston SINCO-laboratoriota, joka on palvelujen prototypoinnin ja simuloinnin teknologia-avusteinen tutkimus- ja kehittämissympäristö.

Hanketta rahoittavat Tekes (EAKR) ja seuraavat yritykset: Kone Oyj, Danske Bank Oyj, Santa Park Oy, Lapin Safarit/Lapland Safaris Group Oy ja Norrhydro Oy.

Professori Satu Mieltinen.

JARI PELTOMÄKI

Lapinpöllö, Jari Peltomäki.

Lintujen Oulu Arktikumissa

Yhdessä kuvassa lapinpöllö katsoo pistävästi suoraan kohti. Toisessa hiiri pakenee hangella saalistaja perässään. Aves Ouluensis -näyttelyn toiminnalliset lintukuvat ovat Oulun yliopiston rehtorin Lauri Lajusen ja luontokuvaaja Jari Peltomäen käsialaa

Lajusen ja Peltomäen kuvien kaikkia lintuja voi tavata Oulussa, jonka linnustoon kuuluu sekä arktisia että eteläisiä lajeja. Oulun seutu tunnetaan erityisesti lukuisista hanhi- ja vesilintulajeista, mikä näkyy

myös Aves Ouluensis -näyttelyssä.

Näyttely on ollut ennen Rovaniemeä esillä Limingassa, Oulussa ja Kuusamossa. Se pohjautuu keväällä 2013 julkaistuun kuvakirjaan *Lintujen Oulu*. Sekä kirja että näyttely ovat tekijöidensä mukaan suunnattu ennen kaikkea tavalliselle kansalle.

Kuvia voi ihailia Lapin yliopiston Arktisen keskuksen näyttelyssä Arktikumissa 29.1.2014 saakka, Pohjoisranta 4, Rovaniemi. *Lintujen Oulu* -kirja on myynnissä Arktikumin museokaupassa.

Kosmopolis-lehden päätoimittajuus Lapin yliopistoon

Kosmopolis-lehden päätoimittajuus siirtyy Lapin yliopiston politiikkatieteisiin seuraavaksi kahdeksi vuodeksi. *Kosmopolis* on Suomen rauhantutkimusyhdistyksen julkaisema vertaisarvioitu tieteellinen aikakauslehti.

Kosmopolis keskittyy rauhan-, konfliktin- ja maailmanpolitiikan tutkimukseen. Lehteä on julkaistu vuodesta 1971 lähtien, ja se ilmestyy neljä kertaa vuodessa. Leh-

dessä on tieteellisten artikkeleiden lisäksi näkökulma-artikkeleita, keskustelunavauksia ja kirja-arvioita.

Uuden toimituksen vastaavana päätoimittajana toimii politiikkatieteiden yliopistonlehtori, dosentti Aini Linjakumpu ja muina päätoimittajina tutkija, YTM Suvi Alt ja tutkija, YTM Sandra Wallenius-Korkalo. Toimitussihteerinä jatkaa Taneli Viitahuhta.

Kuvassa vasemmalta oikealle:
Katariina Siivola, Riitta Kaskela, Tiina Määttä, Katja Väänänen ja Johanna Hyvönen.

Opiskelijoita palkittiin

Lapin yliopiston sosiaalityön oppiainepooli on palkinnut Aino Sirénin aktiivisesta opiskelijoiden ääneen esiintuomisesta sekä Tiina Määttän, Riitta Kaskelan, Johanna Hyvösen ja Katja Väänänen onnistuneista tutkielmista. Lisäksi Katariina Siivola palkittiin erittäin määrätietoisesti ja nopeasti suoritetuista opinnoista.

Lapin yliopiston sosiaalityön oppiainepooli (sosiaalityön, julkisoikeuden ja kuntoutustieteen oppiaineet) jakaa vuosittain palkinnot parhaille tutkielmille sekä vaikuttajapalkinnon yhteiskunnallisesti aktiiviselle opiskelijalle. Lisäksi tänä syksynä palkittiin kunniamaininnalla opiskelija, joka on edennyt opinnoissaan erityisen määrätietoisesti ja suunnitelmallisesti ja täten valmistunut ennätyslyhyessä ajassa.

Palkintojen tarkoituksena on antaa positiivista kannustusta, kiinnittää huomiota yhteiskunnallisen aktiivisuuden tärkeyteen ja edistää opiskelijoiden kansainvälistymisen mahdollisuuksia.

APURAHAT

Sarjakuvataiteen taiteilija-apuraha

Graafisen suunnittelun maisteriopiskelija, sarjakuvataiteilija **JP AHONEN** on saanut sarjakuvataiteen yksivuotisen apurahan Taiteen edistämiskeskuksen media-, sarjakuva- ja kuvitustaiteen toimikunnalta. Sarjakuva- ja kuvitustaiteen taiteilija-apuraha myönnettiin kuudelle taiteilijalle. Apurahat alkavat vuonna 2014.

Opiskelijan elokuvalla kunniamaininta

Panu Johanssonin kokeellinen elokuva on palkittu tuomariston kunniamaininnalla elokuvafestivaalilla Unkarissa.

Out of Order -elokuva on Panu Johanssonin mediatieteen opintojen pro gradu -tutkielman taiteellisen osuuden ensimmäinen osa. Elokuva kuljettaa katsojansa halki tekijän lapsuusmuistojen maisemien, seuraten entistä Suomen Valtatie yhtä, eli ns. ykköstietä.

Teos on aikaisemmin esitetty festivaaleilla muiden muassa Suomessa, Norjassa, Saksassa, Kanadassa ja Yhdysvalloissa.

International Super 8mm Festival Szeged -tapahtuma keskittyy esittelemään elokuvia, jotka on toteutettu super8-kaitafilmeillä.

Petra Merenheimo palkittiin

Lapin yliopiston jatko-opiskelija Petra Merenheimon väitöskirjatutkimusta esittelevä pareri ja esitys on voittanut parhaan PhD-tutkimuksen palkinnon ECIE 2013 -konferenssissa Brysselissä syyskuussa 2013.

European Conference on Innovation and Entrepreneurship (ECIE) -tapahtumaan osallistui lähes 150 innovaatio- ja yrittäjyystutkijaa. Konferenssissa esiteltiin kaikkiaan 80 tutkimuspapereita, joista 11 esitteli väitöskirjatutkimusta. Väitöskirjatutkimusten joukosta parhaaksi nousi Petra Merenheimon paperi ja esitys. Valinnan tekivät professori Heather Fulford ja opettaja Dr. Simon Fraser Aberdeenin yliopistosta.

Petra Merenheimon väitöskirjatutkimus käsittelee hoiva-alan yrittäjyyttä.

Kampukselle design-puoti

Yliopiston päärakennuksen aulassa toimiva Lapin yliopiston ylioppilaskunnan kioski koki marraskuussa muodonmuutoksen. Kioski nimettiin uudelleen Eilan puodiksi kioskin pitkäaikaisen työntekijän Eila Keisun mukaan, ja puotiin on tullut erityinen osasto opiskelijoiden suunnitteleuille tuotteille, LYYN Design Puoti. Entisestä valikoimassa säilyivät muun muassa toimitarvikkeet ja makeiset.

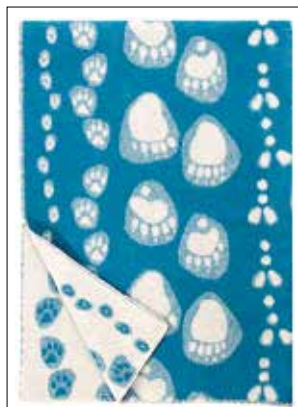
– Opiskelijoissa on paljon lahjakkaita suunnittelijoita, joille halusimme uudistuksen myötä antaa mahdollisuuden tuoda omia tuotteitaan myyntiin, kertoo ylioppilaskunnan pääsihteeri Liisa Ansala.

Tällä hetkellä tuotteita – muun muassa koruja, kortteja, asusteita ja pieniä sisustusesineitä – on kuudelta suunnittelijalta taiteiden tiedekunnasta: Janne Erkkilältä, Anni Hintsalalta, Mauri Härköselältä, Armi Jokitalolta, Laura Lahdenperältä ja Eeva Yli-Koskelta. Puodin valikoimaa aiotaan jatkosuudistaa säännöllisesti.

Laura Lahdenperän *Hehkulamppu*-korvikset, Anni Hintsalan *Kuukkeli*-kortti ja Armi Jokitalon *Kärki*-tarjotin.

Taivaanvalkeat-huopa (alla),
Taivalajat-huopa (oikealla) ja
Tunturipuro-kaitaliina (oikealla alhaalla).

Kuosimallisto

Eurooppaa valloittamassa

Taiteen maisteri, opiskelija Laura Laivamaan suunnittelemat kuosit ovat olleet esillä tekstiili- ja sisustusmessuilla eri puolilla Eurooppaa.

Laivamaan kuosimallisto on saanut inspiraationsa pohjoisen arktisesta luonnosta. Mallistossa voi nähdä tuntureita, revontulia, puroja, komeita sarvia ja yksinäisiä keloja. Lisäksi kuoseissa tapaa tuttuja Lapin eläimiä: susia, kettuja, poroja, karhuja ja jäniksiä. Malliston värejä ovat turkoosi, harmaa, musta ja valkoinen sekä voimakas oranssi.

Mallisto julkistettiin Tukholman Formex-messuilla elokuussa 2013.

Laura Laivamaa on koulutukseltaan teollinen muotoilija (TaM) Lapin yliopistosta. Parhailtaan hän viimeistelee toista maisterintutkintoaan tekstiili- ja vaatetusalan koulutusohjelmassa.

ARTO VITIKKA

Päätoimittajat jättirapujen maisemissa

Medialla on paljon yhteistä Barentsin alueella. Kuitenkaan alueen päätoimittajat eivät ole koskaan tavanneet toisiaan – eivät ennen kuin tilaisuus heille järjestettiin lokakuun alussa.

Arktisen keskuksen tiedeviestinnän vetämä Barents Mediasphere-projekti tähtää rajat ylittävän tiedonkulun ja mediakontaktien parantamiseen Barentsin alueella. Henkilökohtaiset kontaktit ja kokemukset ovat ratkaisevia, kun mediassa mietitään niukkenevien resurssien suuntaamista.

Puheenaiheista ei ollutkaan pulaa, kun 15 vastuutoimittajia neljästä maasta ja eri puolilta – kuten Oulusta, Luulajasta, Arkangelista ja Apatiitista – kokoontui Kirk-

konieemeen. Samalla nähtiin, mikä on norjalainen vastine Lapin porosafareille: lämpöpuvut päälle ja vuonolle jättirapuja pyytämään. Illallisen ainesosat olivat sillä koossa.

Vaikka jokaiselle medialle on oma koti-alue tärkein, päätoimittajat olivat selvästi halukkaita keksimään keinoja ja etsimään yhteistyömuotoja raportointiin myös naapurimaista. Seuraava päätoimittajafoorumi sovittiin pidettäväksi vuoden kuluttua Rovaniemellä.

Barents Mediasphere on Kolarctic ENPI-rahoitteinen projekti, jossa Arktisen keskuksen kumppaneina ovat TV Murman ja norjalainen BarentsObserver-verkkolehti.

Sosiologipäivillä avataan yhteisöjä kiinnipitäviä siteitä

Westermarck-seuran valtakunnalliset sosiologipäivät järjestetään Lapin yliopistolla 27.–28. maaliskuuta 2014. Päivien yhteydessä juhlistetaan myös Sosiologia-lehden 50-vuotistaivalta.

Vuoden 2014 sosiologipäivillä pohditaan, mikä ihmisiä kiinnittää toisiinsa, kuinka yhteisöt syntyvät, kuinka toiminta verkostoituu ja sidokset syntyvät sekä kuinka tavat tapaistuvat.

Lisäksi päivillä kysytään, millä torjutaan, millä suljetaan ulos ja mitä yhteisöjä ja yhteisyyttä muodostaneille siteille, kuten kansalaisuudelle tai politiikalle, on tapahtunut globalisoitumisen myötä.

Sosiologia-lehden 50-vuotistaipaleen kunniaksi konferenssi huipentuu lehden juhlaseminaariin.

Sosiologipäivien työryhmien muodostaminen on parhaillaan käynnissä. Myös esitelmäehdotuksia otetaan parhaillaan vastaan.

www.westermarck.fi/sosiologipaiivat

Maailman pohjoisimmalle muotoiluviikolle uusi nimi

Maailman pohjoisin muotoiluviikko järjestetään Rovaniemellä kuudennen kerran 17.–23.2.2014. Rovaniemi Design Weekinä tunnetun tapahtuman uusi nimi on Arctic Design Week.

Muotoiluviikon nimenmuutos on ensimmäinen askel maailman pohjoisimman muotoiluviikon brändin kansainvälistymiselle.

Viikon sisältö koostuu näyttelyistä, seminaareista, keskusteluista, verkostoitumisista ja erilaisista muista tapahtumista. Yleisöllä on vapaa pääsy valtaosaan muotoiluviikon tapahtumista.

JUKKA SIMILÄ
LUONNONVARA-
OIKEUDEN
TUTKIMUS-
PROFESSORIKSI

Dosentti, oikeustieteen tohtori Jukka Similä on valittu luonnonvaraoikeuden tutkimusprofessorin määräaikaiseen tehtävään Lapin yliopiston oikeustieteiden tiedekuntaan ajalle 1.11.2013–30.4.2015.

Professorin tehtävänä on kehittää luonnonvaraoikeuden tutkimusta sekä luoda korkeatasoinen luonnonvaratutkimuksen osaamiskeskittymä Rovaniemelle, johon kuuluvat Lapin yliopisto, Metsäntutkimuslaitos, Geologian tutkimuskeskus ja muita toimijoita, kuten Tapio. Professuuri sijoituu Lapin yliopiston oikeustieteiden tiedekuntaan, ja professori työskentelee yhdessä Lapin yliopiston, Metsäntutkimuslaitoksen ja Geologian tutkimuskeskuksen tutkijoiden kanssa.

Professorin tehtäviin kuuluvat luonnonvarojen käytön ja suojelun sääntelyn tutkimus sekä monitieteellisten tutkimushankkeiden johtaminen ja niihin osallistuminen. Tutkimuksessa korostuvat Pohjois-Suomen

ja laajemman arktisen alueen metsä- ja mineraalivaroihin liittyvät kysymykset ja niitä koskevan sääntelyn kehittäminen globaalissa kontekstissa. Lisäksi hän johtaa luonnonvaratutkimuksen osaamiskeskittymän perustamista Rovaniemelle. Osaamiskeskittymällä voidaan tuottaa monipuolisesti räätälöityä tietoa kestävästä luonnonvarojen käyttöä varten sekä ennakoita ja välttää mahdollisia alueiden käytön ristiriitatilanteita.

Similä siirtyi uuteen tehtävään Suomen ympäristökeskuksesta, jossa hän on ollut tutkijana vuodesta 1999 ja viimeksi politiikka-analyysoijana yksikön päällikkönä. Aikaisemmin Similä on toiminut muun muassa ulkoasian- ja ympäristöministeriössä sekä Maailman luonnonsuojelujärjestön ympäristölakikeskuksessa Bonnissa. Similä on suorittanut oikeustieteen tohtorin tutkinnon Helsingin yliopistossa vuonna 2007.

JOHAN EDELHEIM
UNWTO:N
ASiantuntija-
paneeliin

Matkailualan tutkimus- ja koulutusinstituutin (MTI:n) johtaja, professori Johan Edelheim on kutsuttu jäseneksi YK:n alaiseen matkailualan organisaation asiantuntijapaneeliin.

United Nations World Tourism Organisation (UNWTO) on johtava kansainvälinen matkailualan organisaatio, jonka asiantuntijapaneeli antaa muiden muassa neuvoja matkailun tulevaisuuden trendeihin liittyen. Paneeli auttaa matkailuun liittyvää poliittista päätöksentekoa tarjoamalla menettelytapoja, standardeja ja käytännön osaamista.

UNWTO:n lähtökohtana on kehittää matkailua entistä vastuullisempaan, kestävämpään ja esteettömämpään suuntaan.

RAIMO VÄYRYNEN
KANSAINVÄLISEN
NEUVOTTELUKUNNAN
JÄSENEKSI

Professori Raimo Väyrynen, Lapin yliopiston hallituksen puheenjohtaja, on valittu Alexander von Humboldt Stiftungin kansainvälisen neuvottelukunnan jäseniksi kaudeksi 2014–2016.

Neuvottelukunnassa on 13 jäsentä. Väyrynen on neuvottelukunnassa ainoa edustaja pohjoismaista. Neuvottelukunnan puheenjohtajana toimii kemian professori Peter Chen EHT:stä (Zürich).

Lapin yliopiston edustajat Julkaisufoorumien asiantuntijapaneeliin

Julkaisufoorumien ohjausryhmä on nimitänyt Lapin yliopistosta neljä henkilöä Julkaisuforumien asiantuntijapaneeliin kaudelle 2014–2016.

Lapin yliopistosta paneeliin nimitettiin **PAULA KANKAANPÄÄ** (geotieteet ja ympäristötieteet), **SUSAN MERILÄINEN** (taloustieteet), **PETRI KOIKKALAINEN** (politiikan tutkimus, hallintotiede ja oikeustiede) sekä **MARJA TUOMINEN** (historia, arkeologia ja kulttuurin tutkimus).

Kaudelle 2014–2016 nimitetyt paneelit aloittavat työnsä tammikuussa, jolloin järjestetään ensimmäiset paneelikokoukset. Vuoden 2014 aikana paneelit toteuttavat Julkaisuforumissa luokiteltujen julkaisusarjojen, konferenssien ja kirjakustantajien taoluokkien uudelleenarvioinnin.

Filosofinen harrastus voi saada voimansa pohjoisessa asumisesta.

ANNA-LEENA MUOTKA

Heikkouden ja voiman takamaat

Filosofia on universaalista. Se rikkoo aikakausien, uskontokuntien, kielialueiden, yhteiskuntaluokkien, poliittisen ja yksilöllisten asennoitumisen oikeuttamia rajoja.

Puhe pohjoisesta filosofiasta on problemaattista. Filosofinen harrastus sen sijaan voi saada voimansa pohjoisessa asumisesta. Pohjoisuus sävyttää perinteiden tulkintatapaa, se ilmenee ajatusten valinnoissa, koetteluissa ja elävöittämisessä sekä toteutuu näkökulmana, epäoleellisen ja oleellisen kriteerinä. Pohjoisuus on ongelma, jos akateeminen opettaja, tutkija tai filosofian harrastaja ei tiedosta lähtökohtiaan.

Metropoleissa tuotettu ihmistieteellinen tutkimus, filosofia ja taide heijastavat luontevasti ”kaupunkien sykettä” tai sille vaihtoehtojen koettua. Useasti etsintä suuntautuu olemassa olevaan kirjallisuuteen; kaupunkimaisuus kannustaa uppoutumaan klassikoihin ja tutkimuksen suuriin nimiin. Syventyminen peleihin, viihteeseen ja kirjallisuuteen ei mitätöi keskuksien elämäntunnetta. Edelleenkin kaupunkimaisuus tuottaa sen peruskokemuksen, josta käsin klassikkoja tulkitaan, ymmärretään, arvotetaan ja kritikoitaan.

Oleellisen ja epäoleellisen taju kumpuaa kunkin perustavista kokemuksista, eritoten tavasta elää arkea. Itse asiassa maaseudulla tai syrjäisissä paikoissa elävät saavat ”lisäaskeleen”, jos tiedostavat vapauttaan olla innostumatta kaupunkien sykkeestä.

Ajatteleva ihminen, joka elää syrjässä ja kävelee omin jaloin pohjoisessa luonnossa, ei useimmiten oivalla etuoikeuttaan. Hänellä on tuntemusta luonnollisesta luonnosta aivan eri tavoin kuin isoihin kaupunkiin ja niiden väliseen liikkumiseen tuomituilla. Todellisuuskitka tuottaa ihmisenä toteutumisen perustaa hyvässä ja huonossa.

Syrjäseudut ja pohjoinen luonto antavat luontevaa perustaa kohdata ihmisen elämisessään ja todellistumisessaan. Periferiassa toimiminen kannustaa ihmistieteellisessä tutkimuksessa ja filosofisessa ihmettelystä. Sitä vastoin kaupungeissa eläminen tuottaa huomaamattomasti itsetärkeän keskustan näkökulman sekä johtamisen, hallitsemisen ja byrokraattisen asennoitumisen ihmisarkeen, jolloin elämisen kokonaisuudet ja luonto karkaavat hahmottamisen alueelta.

Kun ihmistieteissä ja taiteessa matkitaan keskuksien oivalluksia, samalla determinoidusti kuljetaan jäljessä ynnä menetetään se erityinen, mikä varassa suuntaudutaan nykyiseen ja tulevaan. Valtiopäivämies Anders Chydeniuksen asennoitumiset eivät rakentuneet Tukholmassa, saati moraalifilosofi Adam Smithin Lontoossa. Etäällä keskustan tuottamia rasiuksia tunnistaessaan he ajattelivat itse. Nämä poliittisen taloustieteen ja liberalismiin klassikot loivat teorioitaan periferian avaamista näkökulmista. He kohtasivat keskuksien määräysvallan seurauksia.

*Hyvää Joulua ja Onnellista Uutta Vuotta
Buriid Juovllaid ja Lihkolaš Ođđa Jagi
God Jul och Gott Nytt År*

UNIVERSITY OF LAPLAND
LAPIN YLIOPISTO

PL 122 • 96101 ROVANIEMI

Sopimus 881414

S U O M E N K U L T T U U R I R A H A S T O N
Lapin rahaston

APURAHAT
2014
HAETTAVINA
10.1.-10.2.2014

Suomen Kulttuurirahaston Lapin rahaston apurahojen hakuaika on **10.1. – 10.2.2014**. Haku tapahtuu verkkopalvelussa osoitteessa www.skr.fi/mkr/la.

Apurahoja on jaossa 423 000 euroa ja jakovuorossa olevat nimikkorahastot ovat: *Mikko ja Sirkka Jokelan rahasto, Kemijoki Oy:n rahasto, Suoma ja Veijo Kärjen rahasto, Lapin tutkimusrahasto, Längmanin yrittäjärahasto I, Martti Miettusen rahasto ja Aino Yliruokasen tiederahasto.*

Tieteisiin ja taiteisiin on mahdollista hakea kokovuotista apurahaa, jonka suuruus on 22 000 euroa. Laajoihin, maakunnallisesti merkittäviin ja tavanomaista suurempaa rahoitusta vaativiin kulttuuri- ja tiedehankkeisiin voidaan myöntää 30 000 euroa yhtenä tai kahtena apurahana. Visuaalisiin taiteisiin myönnetään ainakin yksi kokovuotinen 22 000 euron työskentelyapuraha. M.S. Elomaan rahastosta jaetaan 12 000 euroa saamelaisopiskelijoiden tukemiseksi.

Myös lasten ja nuorten kulttuuri-toimintaan on varattu määräraha 15 000 euroa. Apurahoja voivat hakea mm. opettajat tai lapsi-, koululais- ja nuorisoryhmien vetäjät. Lasten kulttuuri-toiminnassa pääpaino on, että lapset osallistuvat tekemiseen. A.E. Nordenskiöldin -stipendin tarkoituksena on edistää arktisen alueen tutkimusta, ja sitä voivat hakea kaikkien tieteen alojen tutkijat. Stipendi on 22 000 euroa ja se myönnetään yhdelle henkilölle tai työryhmälle.

Käsiteltäväksi otetaan hakemukset, jotka on toimitettu hakuohjeen mukaisesti Lapin rahastoon sekä verkkopalvelussa että allekirjoitettuna paperitilusteena. Tietosisältöjen tulee olla yhdenmukaiset. Ulkomailta lähetettävän hakemuksen tulee olla perillä viimeiseen hakupäivään mennessä.

Paperitilusteet toimitetaan osoitteella: Suomen Kulttuurirahaston Lapin rahasto, Aionkatu 1, 96200 Rovaniemi

Lisätietoja osoitteesta www.skr.fi/mkr/la

Tiedustelut: asiamies Marjut Kuusisto, marjut.kuusisto@skr.fi, puh. 050 385 7609 tai sihteeri Johanna Nordström, johanna.nordstrom@skr.fi, puh. 050 321 1784.

www.skr.fi/mkr/la